

n.º ref. 4524

CEDOC
FONS
A. VILADOT

ENRIC PRAT DE LA RIBA
(50 Aniversari de la seva mort)

Orfeó Català

número 36

portantveu dels catalans de mèxic

UAB
Biblioteca de Catalunya
i Hemeroteca General
CEDOC

SUMARI

Portada: Retrat d'Enric Prat de la Riba,
Primer President de la Mancomunitat de Catalunya, mort el dia 1 d'agost de 1917.

	Pag.
Editorial	3
Gibraltar, per <i>Jordi Montseny</i>	4
D'un kempa, d'un país, per <i>Raimon</i>	4
Nostàlgia, per <i>Mari Civera</i>	5
Josep Barceló Matas, el mestre i el poeta, per <i>Agustí Cabruja</i>	6
Sorts i dissorts de la llengua catalana, per <i>Aurora Bertrana</i>	9
Evocació, per <i>Antoni Gilabert</i>	11
Dol. El doctor <i>Joaquim Juanola</i> , per <i>F. Oriol</i>	13
Montserrat, per <i>Etienne Borne</i>	14
El centenari de <i>Pompeu Fabra</i>	17
L'Església catalana i la Verge de <i>Núria</i>	18
L'Onze de Setembre	19
Els Llibres	20
D'ací i d'allà	21
El general <i>De Gaulle</i>	25
¿Qué pasa con <i>Raimon?</i> , per <i>V. Ventura</i>	26

ORFEO CATALA — Revista mensual

Any IV - Núm. 36

Octubre del 1967

Precio \$ 3.00

Autorizada como correspondencia de segunda clase por la
Dirección General de Correos con fecha 30 de noviembre de 1962.

Director: **JUAN POTAU**

Administrador: **AMOR PABERA**

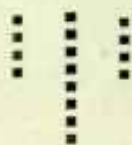
Dirección y administración: Calle de Bolívar 31, 2º — México 1, D. F.

Impresora "LA ESFERA", S. A. — J. Joaquín Arriaga 71 - Col. Obrera - México 8, D. F.

Los autores son responsables del contenido de los artículos que firman

SUS CARTAS SERAN OPORTUNAS SI UTILIZA EL SERVICIO DE ENTREGA
INMEDIATA

RESTAURANT DE L'ORFEO CATALA

ENCARREGUEU EL VOSTRE ARROS

CELEBREU-HI LES VOSTRES FESTES

SERVEI A DOMICILI

Bolívar 31, 2on.

Mèxic, D. F.

Tels. 12-80-24

12-48-55

Editorial

Enguany hom ha vist amb goig com dues veus catalanes —l'una des de la revista *Serra d'Or*, de Barcelona, i l'altra des de la revista *Orfeó Català*, de Mèxic (1)— coincidiren, d'una manera casual i simultània, a llançar públicament la idea d'erigir un monument al malaguanyat escriptor Josep Maria Folch i Torres, sempre tan viu en el nostre record, en aquestes hores d'enyors i d'esperança.

La idea fou ben rebuda, trobà tot seguit un fervorós acolliment tant a Catalunya com entre els catalans de l'emigració.

Són molts els que segueixen parlant-ne, i tot fa preveure que el projecte es convertirà en realitat.

Nosaltres el trobem molt just i merescut aquest monument. Quan es porti a terme, en les actuals circumstàncies o després de l'alliberació, no hi ha dubte que l'acte o la festa de la seva inauguració tindrà tot el caràcter d'un homenatge nacional.

* * *

Josep Maria Folch i Torres, un esperit bo i selecte, consagrà la seva vida als infants de Catalunya. Amb la seva popular revista *En Patufet*, amb les seves novel·les blanques i roses d'intenció moralitzant, i amb el seu teatre blau, féu una bella tasca d'apòstol.

Es podria dir que es dedicava a formar els nois i noies, inculcant-los sentiments humans i rectes costums. Els ensenyava a tenir un bon cor, una fina educació, a ésser honorats i uns dignes fills de la nostra terra.

El fundà, en l'època de la Monarquia, els famosos Pomells de Joventut, una organització d'elevada essència cristiana i catalanista.

Recordem, entre els seus nombrosos llibres, *Jordi Bel en el país de l'or*, *Quan floriran els ametllers*, *El camí de la felicitat*, *L'anell de prometatge*. Les seves obres teatrals, dedicades a la mainada, aconseguiren un gran èxit, especialment la seva escenificació de *La Ventafocs*.

Tal vegada si el món comptés amb equips d'homes com Folch i Torres, avui algunes nacions potser no patirien aquesta allau de joves estrafolaris, amb els cabells i vestidures a l'estil dels *Beatles anglesos*, que vivint sense preocupacions de cap mena i indiferents a tot i a tothom, esdevenen una veritable plaga per als pares de família i per la societat.

Quants de nosaltres, orfes en la nostra infantesa d'ensenyament de l'idioma català, aprenguérem a llegir i a escriure la llengua materna gràcies a Josep Maria Folch i Torres? Les seves obres tenien llum i bellesa: era una veu que penetrava molt endins dels nostres cors.

Hi ha qui ha dit que eren ingènues, o puerils, mancades de nervi i de profunditat; però el cert és que en plena crisi de la novel·la catalana, per allà a començaments de segle, només es troba un nom que repetia les edicions i era llegit àvidament pel gran públic, i aquest escriptor és Josep Maria Folch i Torres...

* * *

Si avui com avui hi ha algú encara que tingués dubtes sobre l'obra desenvolupada per Josep Maria Folch i Torres, en el sentit literari i patriòtic, serà bo que li fem avinent que, tot i ésser un home de sentiments dretans i religiosos, quan les hosts franquistes entraren a Barcelona el buscaren i el tingueren reclòs llarg temps a la presó. Un honor més a afegir a la història d'aquest grancatalà i notable home de lletres que no tenia altra ambició que ajudar a forjar bons patriotes.

És, doncs, per a nosaltres, fidels als Valors que ens il·luminen i ens honoren, un gran plaer aportar el nostre gra de sorra a la campanya que s'ha iniciat per a erigir el monument que ha de perpetuar la memòria d'un dels escriptors més populars i estimats que ha tingut Catalunya.

(1) Vegi's l'article "Rafael Tasis", d'Agustí Cabruja, inserit en el núm. 34 d'*Orfeó Català*.

G I B R A L T A R

Per Jordi MONTSENY

A Gibraltar ja s'ha fet la votació per a conèixer el parer dels seus habitants, a l'entorn de la seva nacionalitat. Elements de la Comunitat Europea han vigilat el referèndum per tal de garantir la seva puresa. Els veïns de Gibraltar, quasi per unanimitat, han manifestat que no volen pertànyer a l'Estat espanyol.

En declaracions que han fet molts habitants d'aquell bocinet de terra, diuen que no volen canviar la seva situació de ciutadans d'un Estat lliure.

Tenen tota la raó.

A Gibraltar, els anglesos els respecten a tots per igual, sense fer distincions de cap ordre. Allí conviuen tranquil·lament anglicans, catòlics i laics, liberals, conservadors i socialistes, tant si parlen en anglès com si parlen en castellà.

El moment en què passessin a formar part de la Península, s'hauria acabat la seva llibertat.

És clar que el govern franquista ha fet una gran propaganda en el sentit que respectaria costums, idiomes, idees i religions. La gent de Gibraltar no s'ho ha cregut.

Altrament, ningú no s'explica que s'ofereixi tota mena de garanties a una minoria tan insignificant i no s'ofereixi a minories peninsulars que són molt més nombroses en població. Això no vol dir, de cap manera, que no respectem absolutament la decisió dels habitants de Gibraltar, nosaltres som fidels als principis d'auto-determinació dels pobles tant si són petits com si són grans.

Madrid, ha llançat a la publicitat la frase de què Gibraltar és la única Colònia europea. Ales-

hores, els de Barcelona i els de Bilbao, podem llançar als quatre vents també la nostra de frase. Catalunya i Euzkadi són les úniques Colònies que existeixen a Europa. Dos països que són perseguits aferrissadament pel poder militar, central i centralista, de Madrid. Dos països que són perseguits, en la seva cultura, en la seva llengua, en la seva economia, en la seva raó d'ésser i de subsistir.

Quina sort que tenen els de Gibraltar de poder escollir, lliurement, la seva ciutadania per mitjà d'un referèndum que no ha estat fabricat prèviament a Madrid! Quina enveja que els tenim, bo i felicitant-los que puguin continuar essent uns ciutadans lliures del món!

Sense llibertat, no hi ha felicitat.

Repetim-ho: Catalunya i Euzkadi, són Colònies dins d'Europa. Sí, ja ho sabem que, malauradament, encara hi ha Colònies en el món; però aqueixes Colònies no sofreixen persecucions com les que sofreixen les nacionalitats de la Península Ibèrica.

Gibraltar no fou una conquesta dels anglesos, no. Els espanyols els ho van regalar en el Tractat d'Utrecht.

Ara volen les roques de l'Estret, però no parlen de la resta d'aquell tractat infame; volen desfer el contingut d'allò que signaren, però només a mitges, sense gens ni mica de ganes de retornar a Catalunya la llibertat que li robaren en un moment de dolor i de llàgrimes...

Barcelona, 1967

D'UN TEMPS, D'UN PAIS

D'un temps que serà el nostre,
d'un país que mai no hem fet,
cante les esperances
i plora la poca fe.
No creguem en les pistoles:
per a la vida s'ha fet l'home
i no per a la mort s'ha fet.
No creguem en la misèria,
la misèria necessària, diuen,
de tanta gent.
D'un temps que ja és un poc nostre,
d'un país que ja anem fent,
cante les esperances

i plora la poca fe.
Lluny som de records inútils
i de velles passions,
no anirem al darrera
d'antics tambors,
D'un temps que ja és un poc nostre,
d'un país que ja anem fent,
cante les esperances
i plora la poca fe.
D'un temps que ja és un poc nostre,
d'un país que ja anem fent.

NOSTALGIA

Per MARI CIVERA

Comprenc la teva nostàlgia, el teu dolor, després de prop de trenta anys d'absència, o de desterro. J. A. Kamensky, que tu conoixeràs millor amb el nom de Comenius, era un ciutadà exemplar, autor d'un llibre interessant que arribà a ésser la biblia dels txecs, anomenat *Le Labyrinthe du monde et le paradis du coeur*. En el seu text es trobaven units, en un conjunt harmònic, la simplicitat i la tendresa, l'agraïment i la noblesa, la intel·ligència i el cor. Estimava la seva pàtria, i sentia una gran compassió per al sofriment del poble. Quan va haver d'allunyar-se'n, abandonar-lo, per imposició brutal del Govern, va marxar lentament i amb el cap jup vers la frontera, i abans de passar-la, plorant, va besar la terra.

Aquest plor brollava de la seva més pura intimitat, comprenent tot el dolor del seu poble sotmès a la duresa d'una política d'esclavitud, que destruïa la seva ànima i aquelles virtuts senzilles que la seva propaganda d'home bo havia fet florir en els cors verges de la gent del camp i de tots els ciutadans de la seva pàtria. ¿On deu néixer aquest anihilament total que s'opera periòdicament en la vida política dels pobles i dels homes? Jo sento dintre meu tota la sofrència i la tristesa de la meva pàtria; sento el temor dels cors bons i de les intel·ligències lliures.

Comenius, en meditar a l'entorn dels mals de la seva pàtria, no troba altra solució que la de fundar noves escoles, moltes escoles, que facin pensar als homes sobre la consciència de les seves relacions i sobre l'orientació del seu destí. Al final, va inventar aquella seva *pansophia*, que era a manera d'un sistema per a evitar la violència, i també un mètode que feia convergir en Déu totes les ciències humanes. ¿T'imagines allò que representa el valor de la senzillesa i el tracte tranquil d'un discórrer bla enmig de la tempesta de la matèria? ¿Has sentit alguna vegada la teva intimitat serena enjudiciant els actes i els proble-

mes de la vida? ¿T'has sortit algun moment de la teva biologia per a apreciar la comunió cordial del teu cor amb els éssers i les coses? ¿I la impregnació meravellosa de teu jo amb els corrents invisibles d'una naturalesa harmoniosa?

Quan una sensibilitat aguda arriba al màxim de la seva vibració, percep tots els escruiximents dolorosos de la Humanitat. Perquè has de saber que hi ha cors que registren tots els contactes angoixosos de l'home que sofreix. No hi ha fibra que no es commogui, si bé pocs són els que aconsegueixen a percebre-ho. És una pressió suau, com una sufocació, que els mateixos nervis es cuiden de transformar. I, sobretot, aquella manifestació serena de l'esperit, aquella ataraxia tan incompresa, d'Epicur, on la mort no arriba perquè la vida s'ha tranquil·litzat i les percepcions no vénen en tumult a molestar el suau discernir de la intel·ligència mirant vers la veritat de les coses.

Tota la violència que sofreix la meva pàtria em fa estremir de dolor, però no el transforma en odi. Recordo molt, en aquest aspecte, la doctrina de Jesús. ¿Què n'han fet els homes d'aquella sàvia ensenyança de la llibertat per l'amor, de la responsabilitat personal i de la dolcesa de tracte i del perdó regenerador?

Recordo també en aquesta tarda sentimental i trista l'ensenyança d'aquell altre sofrent txec, el tendre Chelcicki, autor de *Le filet de la vraie foi*, el qual recomanava i enaltia l'ofici d'agricultor i el considerava el més noble que podia escollir el bon cristià, perquè "tota guerra, àdhuc la més justa, és impietosa". Els seus deliquis, d'una mística suau, li feien odiar tota violència política i religiosa i la veia com a un dels pitjors mals de la vida. La violència és trista, neix d'un enuig estúpid contra la intel·ligència i allò que és bo.

Un altre gran desterrat, Massaryk, havia de fer adoptar sobre l'escut de la seva República la divisa sigüent: "*La verité triomphe toujours!*"

JOSEP BARCELO I MATAS,

EL MESTRE I EL POETA

Per Agustí CABRUJA

Durant la nostra guerra, quan jo era al front de Madrid, incorporat a la 111 Brigada Mixta —integrada, en la seva major part, per soldats catalans del Principat i de València, però tota l'oficialitat era castellana, en excepció del Comandant, Juli Carreras, militar professional fill d'Eivissa i un cavaller en el més alt sentit de la paraula—, vaig publicar en el diari *L'Autonomista*, de Girona, en la meua secció POSTALS DE GUERRA, una crònica dedicada als Milicians de la Cultura.

El meu escrit va agradar al grup de professors que en aquells moments tenia cura del funcionament de la Secció Administrativa de Primera Ensenyança de les comarques gironines, i amb la meua autorització el van reproduir en el seu òrgan periodístic.

Jo feia un elogi viu i fervorós del milicià de la cultura que, a la trinxera, ensenyava de lletra als soldats analfabets, que per desgràcia n'hi havia molts, encara que algú li costi de creure-ho.

A mi no em va causar cap sorpresa, quan ho vaig comprovar amb els meus propis ulls. Sóc d'un indret de fàbriques tèxtils i sabia que alguns homes, i ja no cal dir les dones, els dissabtes, en rebre el sou de la setmana, *signaven amb el dit*, com vulgarment es diu.

La bona feina que feien aquests soldats mestres i a voltes només es tractava d'estudiants normalistes, o universitaris, era admirable; els havieu de veure amb quina paciència i voluntat complien la seva missió pedagògica.

En el seu cor hi havia un ideal i una esperança molt purs.

A l'hora dels trets, quan es tractava d'iniciar una ofensiva o de rebutjar un contraatac, ells també agafaven el fusell com els bons, i en els combats més d'un hi deixava la pell.

—“Ya ves, periodista (a mi, a tota la Brigada, em coneixien pel *periodista*), gracias a esta guerra, yo ya no seré tan *desgraciao*: ya sé leer y escribir...” — em digué un vespre dintre de la seva xavola, tot cofoi, el pobre Crispín, un noi

d'un llogarret de la província de Múrcia, sense ofici ni benefici.

Uns dies després d'haver publicat, doncs, el treball periodístic que he fet referència, vaig rebre una carta que em va complaure molt. Era de Josep Barceló i Matas, el notable pedagog empordanès, director de l'important grup escolar que hi havia a la Plaça d'Espanya, de Barcelona, el qual pertanyia al Patronat Escolar de l'Ajuntament. L'home em felicitava amb paraules amables i encoratjadores, i em deia que sempre emocionava un xic veure que des de la premsa hi ha qui sap reconèixer l'obra educativa dels mestres, en temps de pau i en temps de guerra, que malauradament no ha estat mai gaire valuada en el nostre país.

Vingué la pèrdua de la guerra, amb el desastre i tragèdia per a tots nosaltres. Quan ja feia una colla d'anys que em trobava ací a Mèxic, exiliat, un bon dia una noia que arribà de la nostra terra em dugué un llibre de poesia de Josep Barceló i Matas, titulat *El Poema de l'Empordà*, un recull força extens i pulcrament imprès.

Li havia llegit algun article en els periòdics, però ignorava que fes versos.

Ara he sabut que ha mort, que va morir temps enrera, a Barcelona, ja vell i molt abatut físicament.

* * *

Josep Barceló i Matas, figura de relleu del Magisteri de Catalunya, era fill de Palafrugell, o sia del Baix Empordà, terra de bona llavor i que a través del temps ha donat molts substanciosos fruits.

Fou mestre a La Bisbal, on visqué gran part de la seva vida, deixant-hi a l'hora de la seva partença un bell record com a pedagog i com a home.

Ell amb les seves ensenyances hi sembrà intel·ligència, cultura i humanisme, bo i ajudant de passada a fer més viu el sentiment liberal i catalanista que sempre ha vibrat per aquelles contradetes.

Esperit inquiet i estudiós tenia un coneixement profund de la Pedagogia, amb tots els seus sistemes més avançats i més humans: era un pedagog que a l'escola feia de mestre i un xic de pare, s'afecionava amb el deixeble bo i sofria pel dolent, posava a la seva sagrada missió no solament el cervell, sinó també el cor.

Uns dels seus bons amics era Salvador Albert, el poeta-filòsof de Sant Feliu de Guíxols, que abans d'ésser el secretari de la Cambra de Comerç també havia fet de mestre, i Victor Catalá (Caterina Albert), de L'Escala; però l'amistat amb la genial autora de la novel·la *Solitud* venia per part de la seva esposa, ja que elles dues eren amigues des de l'adolescència, de quan la Caterina estudiava el batxillerat, a Figueres, i vivia a casa de l'Adela, que eren quatre germanes, filles del senyor Trayter, professor de l'Institut, republicà i francmaçó.

El piano que la Caterina tenia a casa el senyor Trayter, quan acabà els seus estudis i se'n tornà altre cop a L'Escala, el va regalar a l'Adela, la més gran de les germanes, i futura mestre d'escola.

Es solien visitar. En Barceló i l'Adela anaven a L'Escala, a passar-hi uns dies d'estiu, i la Caterina anava a La Bisbal, a voltes amb motiu d'uns Jocs Florals, o de la festa major.

* * *

Però no tot eren flors i violes en la vida del mestre Josep Barceló i Matas: la seva manera d'ésser, els seus ideals i el seu esperit lliure, li havien ocasionat més d'un disgust. El més fort el va tenir a l'any 1923, a l'entorn d'un acte polític. El fet tingué la seva ressonància, i no deixava d'ésser una espurna del volcà de passió i d'odi que anys més tard faria la seva erupció contra la nostra terra.

La Bisbal, ciutat de menestrals i capital del Baix Empordà, celebra la seva festa major el 15 d'agost, el dia de Santa Maria. A la de l'any 1923 hi assistí, prèviament invitat, Francesc Macià, per a donar una conferència pública sobre catalanisme a la sala d'espectacles de l'Escut Emporità, estatge de la Lliga Regionalista. (El local dels republicans i dels federals, era el Centre Pi i Margall.)

La presència de l'ex-diputat per Borges Blanques, pel seu alt prestigi en la política catalana i per les seves activitats contra el rei Alfons XIII i la Monarquia, a tot arreu despertava interès, i la seva veu era escoltada tant pels elements de dreta com pels d'esquerra. Però els esdeveniments feren que aquesta conferència de La Bisbal resultés històrica, puix que fou l'última de la seva

època de conspirador: uns dies després, el 13 de setembre, Primo de Rivera, capità general de Catalunya, proclamava el Cop d'Estat, i el cabdill separatista havia d'emprendre el camí de l'exili.

Entre els bisbalencs que des de l'arribada acompanyaren i feren costat a Francesc Macià hi figurava, en forma visible i destacada, el mestre Josep Barceló i Matas. Això fou prou perquè algú del petit nucli de famílies de tradició reaccionària i espanyolista, que no el veien amb bons ulls, ho posés en coneixement del Delegat Governatiu del Districte de La Bisbal, quan prengué possessió del seu càrrec. Aquest, que era capità de l'exèrcit, i que l'enviaren des de Madrid, una de les primeres ordres que va donar fou la de fer analitzar, a la seva manera, la tasca pedagògica portada a terme pel mestre Barceló a la seva escola.

Un cop feta la investigació, una parella de la guàrdia civil el va anar a buscar a l'escola. Quan el capità el tingué davant del seu escriptori, l'incopà amb mots del més baix to; però el pedagog no va perdre la serenitat ni l'interès.

Una de les coses "greus" per la qual se l'acusava era que, a la seva escola, s'ensenyava la llengua catalana.

Ell es va defensar dient que si bé era cert que els seus deixebles sabien l'idioma català, coneixien també abastament la llengua castellana, ja que, fidel complidor del deure i gelós del seu prestigi professional, els l'ensenyava amb tota atenció; i, com que estava segur dels bons resultats que sempre havia obtingut com a fruit de la seva ensenyança, va demanar que es sotmetés els seus alumnes a un examen comparatiu amb alumnes d'altres escoles.

Es va fer la prova, amb ganes naturalment d'axafar-lo; però el mestre Josep Barceló i Matas hi triomfà d'una manera brillant i digne.

No obstant, el que els seus enemics no van poder aconseguir aleshores, ho obtingueren setze anys després: els falangistes, l'endemà de la guerra, en la seva cacera ferotge i despietada contra Catalunya i els seus homes liberals i representatius, el foragitaren del seu càrrec de director d'aquell grup escolar barceloní, a ell i també a la seva esposa, Adela Trayter, professora a la mateixa escola, i uns anys més tard, quan vingueren "indults" i "perdons", se'ls concedí com una almoina la jubilació, però quedant en peu la seva expulsió de la carrera del Magisteri...

El llibre de poemes que m'obsequià Josep Barceló i Matas, revela els seus excel·lents dots de poeta.

Evoca records i paisatge amb un efluvi d'au-tèntica poesia.

Hi ha inspiració, enginy i art, i un lèxic mera-vellosament ric, on la música i el colorit assoleixen tonalitats de grans pintures.

És el seu adéu a l'Empordà, "terra de serenor i de placidesa", en diu ell, emprant un terme molt car a Maragall, i qui sap si ja vivint calderonia-nament, conscientment el que és la vida (que és somni) i el que els somnis (que és la vida) són. Però, si bé aviva dintre el seu cor l'escalf dels seus múltiples encisos i belleses, ha de renunciar-hi com un enamorat a la seva amada a la qual sap que no podrà veure mai més...

*"És tota la planura, bell joc de games verdes
que harmonitza amb els ocres dels camps tot
(just llaurats,
Al verd d'ordí i civada, s'hi acobla el verd
(d'userdes
que hi posen, quan floreixen, polsim de tons
(morats..."*

Coneixement vast, viu i precís del paisatge, que tot seguit es troba en una altra bonica aqua-rel·la:

*"Pel declivi dels rostos, parets enginyoses
fetes amb llicorella, sostenen uns planells
on creixen vinyes verdes que donen ufanoses
des dels raïms més negres als rossos
(moscatells..."*

I així, poc a poc, en la soledat de la seva ata-laia o del dolç enaiguament, el seu esperit va evocant des de la llunyania la plana i els turons, viles i llogarrets, rius i masos, castells i monestirs, platges i cales, amb la seva

*"sorra d'or, aigües calmes, lloc soliu,
on l'onada s'estén amb puntes blanques
i regolfa en esculls i roquer aspru."*

El doll flueix pur i natural, melodiós com el flabiol d'un pastor i diàfan com el vol d'una ga-vina.

I, per si això no fos prou, encara trobeu evo-cacions d'un tint o fons històric, com aquesta, per exemple, de Castelló d'Empúries, cort de genti-lesa:

*"En el temps de Ponç Huc, la gentilesa
féu florida en la cort empordanesa,
No era, el joc de les armes, la font sola
(d'esplais,*

*joglars i trovadors allí cantaven
d'herois vides i gestes i hi polsaven
les cordes dels llaüts pels melancònics lais..."*

I el pas dels croats, que vénen a fer la guerra contra el nostre Comte Rei, Pere el Gran,

*"immensa canilla que, abans de la caçada,
ensuma ja les peces i esclata en viu capits"*

però que aviat les batalles els són adverses i el Rei francès, Felip l'Ardit, haurà d'emprendre el retorn per la ruta tràgica, on "mori fugint i desflorant el lliri", com digué el Dant.

En Roger de Llúria, en Mallol i en Marquet, i el gest del nostre gran Almirall que, en dema-nar-li l'enemic treva en la contesa, a Cadaqués, respongué:

*"que per les nostres mars no passaria
cap vaixell no duent nostre penó,
ni tampoc un sol peix, si no lluia
damunt del llom, l'ensenya d'Aragó."*

I després, l'alçament dels remences, que fa dir al poeta això tan bell, profund:

*"D'un jou feixuc volien redimir-se,
fruit de llibertat, manumitir-se..."*

Ell no s'excedeix, no hi fa jocs d'artifici ni filigranes, és la veu del seu cor la que canta el paisatge més divers, serenós i policromat de la nostra terra.

Amb adoració per a totes les coses vivents, i amb respecte per a totes les coses mortes,

El Poema de l'Empordà, amb totes les seves petites i grans coses, és complet i ben arrodonit; hi ha tota la bellesa i la profunditat que requereix la bona poesia.

NOTICIARIO DE MADRID

— Unánime adhesión.
De Chumy Chumes, en "Madrid"

SORTS I DISSORTS DE LA LLENGUA CATALANA

II

Per Aurora BERTRANA

Al 1859 es restauraren els Jocs Florals, que havia fundat a Barcelona el rei Joan Primer a l'any 1396 i que, durant un llarg període (el més catastròfic de la Decadència) no s'havien celebrat a Catalunya.

La restauració dels Jocs Florals representa un fet cabdal en la història de la Renaixença. No solament afecta els poetes i prosadors de llengua catalana i els auditors i llegidors de Catalunya, sinó que es converteix en un importantíssim esdeveniment social. (Quelcom semblant a la festa de l'adjudicació d'un premi de novel·la en els nostres dies, però amb molta més repercussió). Els intel·lectuals i la burgesia barcelonina, esperaven el dia dels Jocs Florals amb candeletes. Les dones estrenaven vestits, els homes hi anaven de peça llarga i barret de copa. Es feien presentacions i es renovaven coneixences. I, més d'un casament es concertava de resultes dels Jocs Florals.

Ciutats i pobles importants de Catalunya, organitzaven també festes poètico-literàries i la reina de la festa esdevenia un estel de primera magnitud en la vida social i literària. Sovint, el poeta guanyador de la Flor Natural s'hi emmul·lerava. I si no ell, algun dels mantenedors o poetes premiats.

Les cases benestants i fins les nobles, consideraven un honor que un poeta guanyador d'una Flor Natural entrés a formar part de la família.

De resultes dels Jocs Florals i de l'atmosfera que es creà a l'entorn de la *gala* festa, es formà un grup anomenat *Gai Saber*. Cada un dels components d'aquest grup havia de col·laborar i contribuir a l'esplendor de la Renaixença Catalana.

El formaven, entre altres, Francesc Pelai i Briz i Maspons i Lebrós, pare del nostre venerable amic Maspons i Anglesell.

Francesc Pelai i Briz recollia cançons populars arreu de Catalunya. Maria de Belloch aplegava llegendes de diferents regions, Maspons i Lebrós es dedicava a col·leccionar jocs d'infants de tradició catalana, que havien de formar un o més volums. Valuosa aportació a la cultura del país.

Un altre grup anomenat *Juventut* formà una revista que publicava interessants treballs en català.

Així mateix s'incorporen al moviment ressorgidor els primers narradors, novel·listes i autors dramàtics amb més o menys puresa de lèxic i d'ortografia.

Emili Vilanova, amb una varietat i proficitat ben meritòries, escriu i publica quantitat de descripcions de costums del país, plenes de vida i de gràcia.

Narcís Oller, després d'haver escrit en castellà, es decideix, a instàncies dels seus amics, a probar fortuna en llengua pròpia. Publica la seva primera composició en català: *Croquis al natural*. Després, la novel·la *La Papallona*. Aquesta novel·la és considerada com una veritable revelació d'un gènere nou i fou traduïda al castellà i al francès.

Sequeixen: *Isabel de Galceran, L'escanua pobre, La febre de l'Or, La bogeria...*

Amb menys esclat però amb iguals mèrits, Vidal i Valenciano havia escrit i publicat *La família del mas dels Sàlzers, La vida al Camp, Rosada d'estiu...*

Martí Genís i Aguilar presenta *Julita, La reina del Cadí, Sota un Tarot*.

Maria Vayreda es fa celebre amb *La vungalada, Records de la darceca carlinada, Sang Nova...*

Raymond Caselles, un escriptor digne de figurar en qualsevol antologia universal, publica *Els Sots Feréstecs, La multitud...*

Joan Pons i Massaveu escriu poemes i novel·les d'un sabor popular i costumista notabilíssims, entre els quals: *Quadres en Prosa, La colla del carrer, L'anca de la Pepa, A matadegolla*, i altres.

Joaquim Ruiria enriqueix la llengua catalana amb les seves obres immortals *Jacobi i El rem dels Trentaquatre*.

Victor Català (Caterina Albert, que morí a norantais anys) es feu famosa amb les seves grans obres: *Solitud, Drames Rurals, Caïre Vius...*

Prudenci Bertrana es rebel·la al món de les lletres catalanes tot just començat el segle vintè. Publica la seva primera novel·la *Josefat* al 1906. Aquesta obra l'acredita tot seguit com a gran novel·lista i és traduïda i a l'alemany.

Pere Coromines, novel·lista i assagista del final del segle dinou, és l'afortunat autor de *Presons Imaginàries, La vida austera, Hores d'amor serenes*, i, a més a més, un remarcable periodista.

* * *

Dels grans poetes del final del segle XIX he d'esmentar, en primer lloc, Jacint Verdaguer, que al 1853 —data gloriosa per a les lletres catalanes—, dona a conèixer el seu formidable poema, *L'Atlàntida*, aquell que, quasi cent anys més tard, el món coneixerà per la música de Manuel de Falla.

Joan Maragall, el més profund i alhora exquisit dels poetes, fill tardà de la Renaixença i tan actual com el més modern dels del segle vint.

Gabriel Alomar, el delicatíssim autor de poemes inoblidables i altres poetes de renom que lamento no poder citar, contribueixen així mateix a la tasca de la Renaixença.

Fills, i alhora forjadors d'aquesta Renaixença, són també els autors de teatre, entre els quals cal destacar en primer lloc a Frederic Soler, Serafi Pitarrà, reconegut en tot el país com a veritable fundador del teatre català.

Conrad Roure, que amb el pseudònim de *Pau Bunyegues* escriu nombroses obres teatrals: *Una noia és per un Rei, La vida a l'encant*, i altres.

Ignasi Ialésies, tan injustament oblidat i posat de banda, Angel Guimerà autor popularíssim, i que ja no es representa més que en vetllades esporàdiques.

Santiago Rusiñol, de sana i finíssima ironia, a qui devem tantes hores d'esbarjo...

Però ja he anat massa lluny en la cita dels noms dels conreadors de la llengua catalana de final i començament de segle.

Ara, sols em manca assenyalar l'existència de les primeres publicacions catalanes, diaris i revistes de llavors.

Al 1871 ja es publicava un diari en català en forma de revista: *La Renaixença*, la qual, al 1872 era dirigida per Angel Guimerà.

A partir de 1881, *La Renaixença* es converteix en diari. Al 1899 comença a publicar-se el diari *La Veu de Catalunya*.

Al 1907 es fundà l'Institut d'Estudis Catalans, és a dir: l'Acadèmia de la Llengua Catalana. I, alguns anys més tard, la Fundació Bernat Metge, que patrocina Francesc Cambó.

Aquesta fundació ha publicat els clàssics grecs i llatins

en català, amb la preciosa col·laboració d'especialistes molt competents i un resultat cultural notabilíssim.

Al 1931, amb l'esdeveniment de la República espanyola i de la Generalitat de Catalunya, el català reprèn caràcter oficial.

Ja tenim un extens i ben redactat diccionari de la llengua catalana. També tenim un o dos diccionaris, català-castellà, castellà-català; català-alemany, alemany-català, francès-català, català-francès, etc. I un gran diccionari català amb traducció castellana, francesa i anglesa de cada mot.

Catalunya és un país autònom i desplega amb èxit les seves activitats culturals.

En les escoles de l'Ajuntament i en les particulars, els alumnes aprenen el català alhora que el castellà.

Es fundà un premi anual de novel·la: el Creixells, el qual és adjudicat per darrera vegada en 1938.

Els Jocs Florals es celebren amb un esplendor mai vist. Hi concorren els millors poetes i prosadors de la llengua catalana. I la festa, al Palau de la Música, és presidida per les primeres autoritats oficials de Catalunya en presència de milers i milers de ciutadans entusiastes.

Les empreses editorials es multipliquen.

Tots els aparadors de les llibreries estan plens de llibres en català.

Poetes i novel·listes, veuen editades llurs obres i llurs traduccions amb una gran dignitat, a l'alçada de qualsevol país europeu.

Tothom vol aprendre a llegir i a escriure en català. I, tot d'una esclata la guerra civil i, amb ella, es produeix l'esfondrament de Catalunya i del català.

* * *

Al 1939, fi de la guerra d'Espanya, comença una nova decadència de la llengua catalana. Però aquesta decadència es diferencia de les altres en què, al mateix temps que la majoria dels catalans, per obligació, per esperit pràctic o per esnobisme, adopten el castellà com a llengua parlada i escrita, alguns, ja des del començament d'aquesta nova decadència es desvien i consacreu llurs esforços a conservar i perfeccionar el català.

Si per a formar un judici del drama lingüístic de Catalunya ens baséssim en el nombre de famílies catalanes que, encara avui, després de més de vint-i-cinc anys de normalitat social, no parlen, no llegeixen ni escriuen el català tindríem dret a qualificar aquesta època com la d'una nova decadència de la nostra llengua, una de les més catastròfiques.

Anàlitzem fredament, objectivament, el panorama que ofereix la nostra joventut. Aquesta joventut no llegeix o llegeix molt poc en català. Molts pretenen que no l'entenen. (M'ho han dit centenars de vegades, per bé que a casa llur, el marit amb els naves i els germans.)

El costum de considerar el castellà com una llengua d'estimada, allò que se'n diu, de bon to, no és cosa nova. La dèria va començar al segle divuitè en el moment de la exhibició catalana a les armes espanyoles. I la cosa ha continuat amb naves i baixes, segons la situació política, tot el llarg de la història.

A partir del 1939 el fenomen ha pres proporcions insospitades. L'alta i la mitjana burgesia, amb algunes excepcions, considera el català com una llengua inferior, indigne de llur refinada distinció, bona per als pagesos, per als vilatans o per aquells éssers, vagues i absurds, que s'anomenen poetes i per una colla de desorientats i somriadors que s'obstinan a cultivar-la no solament en converses familiars i socials, sinó a llegir-la, a escriure-hi llibres.

D'aquesta desviació dels corrents naturals, en resulta un gran tort per a les dues llengües: la castellana i la catalana.

Si aquells catalans que han abolit la seva, volen un dia, tornar a parlar-la, ho fan en una innoble barreja de les dues.

Quant al castellà, llengua viril, rica i matitzada, ha sofert des de la invasió catalana en els seus dominis, un catastròfic empobriment corruptiu.

A primera vista, sembla difícil que la invasió dels catalans en els dominis lingüístics dels castellans pugui perjudicar la llengua castellana, parlada i escrita.

Però si es té cura en observar amb imparcialitat i interès la força d'adaptació i de persuasió dels catalans, comprendreu fàcilment que no exagero.

Al català se li desvetlla l'esperit combatiu en les circumstàncies més difícils. Està avesat a lluitar amb el centralisme que li ha complicat l'existència, però no l'ha privat de situar-se. I és, justament, per a situar-se que s'ha posat a parlar a tort i a dret en castellà.

Parlant en castellà s'ha introduït en els ministeris, ha obtingut permisos especials. Si no ha aconseguit instal·lar una indústria o un comerç a Barcelona, a Manresa o a Terrassa, l'ha instal·lat a Madrid, a Saragossa o a Soria, o s'ha associat, aquí, amb industrials o comerciants d'altres terres.

Ha enviat els seus fills a estudiar a la capital. Ha aconseguit per a ells càtedres universitàries, la direcció d'importants negocis. En poques paraules: la seva ambició l'ha dut a parlar castellà, mentre una altra sèrie de catalans ho feien únicament per a fer-se veure i alguns, obligats pel càrrec que exerceixen.

Entre els uns i els altres estan contribuint a l'empobriment actual de les llengües castellana i catalana.

Lamentable evidència, ja que cada una d'aquestes llengües posseeix qualitats d'expressió i de finor que li són pròpies, i, ben particulars al poble que les parla, el qual les ha forjades i matitzades a poc a poc, a través de segles d'història, segons les seves necessitats temperamentals i sentimentals.

Un castellà s'ha d'expressar en castellà i un català en català. No per orgull nacional ni per obstinació ni fatuitat, sinó perquè és en la seva pròpia llengua, i, únicament en la seva pròpia llengua, que un poble sent, pensa, s'expressa amb claretat i naturalitat. En tractar de fer-ho en una altra, que ha après però que no ha mamat, tradueix inconscientment, contribuint així a poc a poc, a l'empobriment i decadència de l'idioma que preté parlar.

Els catalans tenim la paraula fàcil i la verbosa abundant. Som hospitalaris de mena i cortesos amb els forasters.

Sempre estem disposats a respondre en la llengua que hom se'ns adreça per poc que la conequem, tant si és castellà, italià o francès.

El castellà, tots ens pensem saber-lo. El parlem amb convicció i desembarràs sense reparar gaire en les faltes que fem. Aquest desembarràs, acompanyat de somriures cordials i abundants tustadetes d'espalla, contribueix a impressionar favorablement el nostre interlocutor.

Sempre que no es tracti de castellans cultes, amants de llur llengua, i amb coneixements suficients per a descobrir les nostres faltes (cada dia n'hi ha menys d'aquesta mena) es posen inconscientment a imitar-nos.

"No más, ya tengo prou. "El paleta no viene". "No me lo digas, chica".

Aquestes frases corrents usades per gent no catalana, les sentireu a cada moment.

En boca de gent forastera, demostren que ja els hi hem encomanat les nostres faltes de castellà.

Cada dia que passen aquí, és un dia més de perill per a la puresa de la llengua catalana.

— Segueix a la pag. 16 —

EVOCACIO...

Per Antoni GILABERT

Avui, que fa 36 anys del 14 d'abril gloriós i més de 28 que s'acabava la guerra civil amb la victòria dels enemics més declarats de Catalunya, altra vegada donem constància de la nostra fidelitat, en pensament, a la vida de l'heroi: d'aquell Francesc Macià que portava Catalunya a l'ofensiva després de més de dos segles d'esclavatge i ressuscitava al nostre poble com a nació davant la Llei, donant-li un govern propi, govern i vida pública del país inspirat-se'n un sincer i autèntic humanisme en la seva afirmació nacional, és a dir, inspirats en l'amor a la cultura i a la llibertat, la forma democràtica de vida col·lectiva, l'afirmació de justícia social a la ciutat i al camp, la fi del caciquisme, la dignificació de l'home.

Fa uns quants anys, quan el Consell Directiu del Centre em féu l'honor de brindar-me la tribuna en una commemoració de 14 d'Abril, els que hi eren presents recorden que els parlava de totes les conculcacions que el Govern de la República espanyola cometé contra la voluntat sobirana del poble català, expressada en les urnes el 12 d'abril de 1931, amb la victòria de les candidatures nacionalistes-republicanes i amb la proclamació de la República Catalana per Francesc Macià el dia 14; acte contra el qual no protestà públicament ningú a Catalunya, puix fins i tot fou acatat, per reconèixe'l un acte d'autoritat legítima, pel capità general López Ochoa, i encara, finalment, amb la votació de l'Estatut, el de Núria, anomenat així perquè fou en aquell bell indret del Pirineu que es redactà i pels homes més eminents de l'època al servei del país, i el qual en ésser plesbicitat rebia els vots afirmatius del 99% del nostre poble.

L'Estatut era la Llei especial que constituïa el lligam entre la República espanyola i Catalunya, la Llei exterior, així com més tard la Constitució aprovada pel Parlament de Catalunya en seria la Llei interior, i com a tal endegava la vida pública catalana amb l'òrgan representatiu que era la Generalitat de Catalunya, restauració de la vella institució democràtica del Principat, si bé l'Estatut, tal com sortiria aprovat per les Corts Constituents seria una disminució de pes i molt notable, no solament en comparació a l'antiga Generalitat, sinó fins i tot respecte el votat pel poble de Catalunya.

No teníem exèrcit, ni moneda ni passaports. La situació idiomàtica del país era la del bilingüisme a l'ensenyament. Catalunya no es podria federar amb el país Valencià ni amb les Balears, els soldats catalans no podrien fer el servei militar sense haver de sortir de la terra. Un tribunal de Garanties Constitucionals, amb aclaparadora majoria centralista, havia de dirimir les controvèrsies que poguessin presentar-se entre el Govern de Catalunya i el central. (Recordem que fou aquest tribunal el que després dels fets

d'octubre de 1934 condemnava a 30 anys de presidi al President Lluís Companys i al Consellers del seu Govern.)

Què li restava a Catalunya de l'Estatut i de les atribucions de l'antiga Generalitat restaurada com a conseqüència de la gesta de Francesc Macià?

- 1) El dret de legislar amb Parlament propi.
- 2) El poder Executiu de President i Govern.
- 3) L'administració de justícia al capdamunt de la qual s'instituïa el Tribunal de Cassació de Catalunya.

Heus ací la clàssica separació de poders, legislatiu, executiu i judicial, segons Montesquieu indispensable pel funcionament d'una democràcia, contràriament a l'exercici del poder sense limitacions ni reglaments, amb confusió d'atribucions i competències, en el qual cas tenim a règim de dictadura, anti-tesi de la democràcia des de Grècia i Roma, que ens llegaren ben definides ambdues situacions en els annals de la seva vida pública.

Hi havia encara l'idioma a l'escola que, fins els set anys, era el català. Després fins acabar la primària l'ensenyament era bilingüe, català-castellà, la secundària i universitària a elecció de l'estudiant o família. A Reus, a la nova ciutat, per exemple, totes les assignatures a l'Insti-

NOTICIARIO DE MADRID

— Tengo entendido de que en el campo hay pocos árboles para impedir que sus habitantes se ahorquen de desesperación.
(De Chumy Chuméz, en "Madrid")

tut, que depenia de Madrid, eren cursades en castellà, i així jo vaig fer el Batxillerat sense haver rebut mai una sola lliçó de català. Per contra, i això era molt important, s'ensenyava en català a la Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma amb rectors patriotes com Jaume Serra Hunter i Pere Bosch Gimpera, que rebia el suport de la Generalitat.

Es tractava del principi d'un període de transició en el qual el temps treballava a favor nostre, i és indubtable que amb vint-i-cinc anys d'Estatut l'ensenyament hauria estat totalment catalanitzat i el coneixement de la història hauria esdevingut un fet normal en el poble, i així s'hauria forjat paulatinament una autèntica consciència nacional. La Generalitat, com abans ho havia fet fins allà on havia pogut la Mancomunitat, s'esforçà per estendre l'educació i per donar el màxim de benestar als infants de llars humils. Tenim l'exemple de les benèfiques colònies infantils en les quals, als estius, els infants dels col·legis populars de Barcelona gaudien de la bellesa, el sol i l'aire de les nostres platges.

En l'aspecte financer, l'estat espanyol desvia cap a la Generalitat una participació migrada de la tributació general i es reserva la major part de l'ingrés. Tanmateix l'aparell català d'estat, que sense dir-se'n es basti a Catalunya en l'època de la República, feia figura digna i seriosa, tot i conservar l'essència popular del seu origen.

En les llargues discussions de l'Estatut a les Corts Constituents, arran de la sublevació del general Sanjurjo a Sevilla l'any 1932, els diputats catalans aconseguiren el traspàs de l'Ordre Públic al Govern Autònom. Aquesta fou una de les coses més importants, puix que permetia bo i conservant els caps no catalans comprensius amb la realitat de Catalunya, d'organitzar les Forces de Seguretat amb la participació de catalans, donant-los base popular i inspiració democràtica. (Recordem la lleialtat dels caps de la Guàrdia Civil, a Catalunya, el 19 de Juliol, els quals lluitaren amb les forces que manaven contra els militars feixistes, sublevats. D'ells, el general Pozas moriria a l'exili, i el general Aranguren, junt amb els coronels Escobar i Brotons, seria afusellat pels franquistes en acabar-se la guerra.)

* * *

En perdre's la guerra, tal com els homes més representatius de Catalunya havien previst i anunciat, s'ensorrà tot. I què no havia de succeir, si en els homes de la República espanyola, amb honoroses excepcions —Luis Bello, Julián Besteiro—, havíem trobat tanta incomprensió, tanta manca de conseqüència, tan girar-se l'esquena a la nostra voluntat col·lectiva, al nostre dret? Després, amb el poder a mans dels pitjors enemics de la llibertat, Catalunya rebria tota la maltempada de ponent com una plaga pitjor que la de 1714. Els millors patriotes foren delmats per l'execució, la presó o l'exili, el nostre Govern destruït, l'idioma bandejat de l'administració i ensenyament i la nostra literatura estimbada cap un cementiri de paraules mortes. Així s'esdevenia la signant i incivil revenja de l'extrema dreta espanyola, tan poc cristiana, i es cloïa el cicle més esclatant de llibertat que hagi tingut Espanya —n'ha conegut tan pocs!— i l'intent, a mitja jornada, del recobriment de la soberania catalana.

Fins que un dia es torna a començar, com ho ha fet sempre Catalunya, quan ha pogut i com ha pogut, però sense renunciar mai al dret legítim de llibertat i de justícia, i que solament amb un esforç del poble català, solidàriament unit, podrà recobrar. I es produï el divorci de les

generacions que s'ignoraven, exacerbat pels corifeus d'una situació de força que tant de mal ha fet, i que fa fàstic de tant d'embrutiment i cobejança.

En el meu parlament d'ara fa uns quants anys al Centre Català de Guadalupe, jo acabava dient: "HA ARRIBAT L'HORA QUE LES NOVES GENERACIONS EMPUNYIN LA TORXA DEL RELLEU PUIX QUE EL COMBAT PER LA PATRIA ES ETERN COM EL DE LA SUPERACIO DE L'HOME, D'ELLES DEPEN EL DESTI DE CATALUNYA. TINGUEM-HI FE..."

Avui com avui les generacions ja s'han retrobat, i si bé en el camp de lluita hi veiem homes de totes les edats i de totes les procedències i afirmacions ideològiques, ja hi figuren en nombre majoritari els nascuts a l'any 1930 ençà. I aquesta joventut sent com anhels vitals de la seva època, el sentiment d'una Pàtria pròpia, la necessària presència de la llibertat, el desig d'acabar amb el temor als aparells repressius, la instauració d'una administració honesta, la llibertat sindical, la justícia social, la llibertat d'associació i de consciència, les promocions dels més aptes en les oposicions, al marge de l'organització oficial i des grups de pressió incrustats en l'aparell caduc d'una forma de govern inoperant, per tal de recollir-ne, si poden, la successió i perpetuar un franquisme sense Franco, cosa impossible per la seva incapacitat demostrada en els trenta anys de poder irrestrict en els quals no han aconseguit ni tan sols estructurar una constitució, és a dir: un pacte i unes regles entre governants i governats, els primers al servei dels segons com a causa primera de la legítima representació.

* * *

Com deia Maragall, "vigila esperit, vigila i no et deixis endormiscar per l'aigua mansa de cap port", car si la fi de la dictadura franquista, conseqüència de la victòria de l'extrema dreta en la guerra civil, avui podem considerar-la, pròxima, el destí de Catalunya com a nació (o sia la supervivència d'allò que en feren els seus homes en els segles de llibertat nacional, el govern propi, en forma democràtica, el dret consuetudinari, l'escola en la pròpia llengua en tots els graus), es troba sotmes més que mai a una pressió territorial per l'adversari que ataca fins i tot la seva extensió territorial. La del mateix Principat, com és l'intent de secessionar Lleida de Catalunya.

Si volem sobreviure com a poble i conservar la nostra particular presència en el conjunt de l'Europa unida d'un demà proper, pensem com pensem en problemes específics de política, religió o economia, catalans tinguem tolerància, comprensió, solidaritat. ENTRE TOTS HO FAREM TOT, és un lema viu de l'interior. Pensem-hi en els nostres germans que són a Catalunya, que tants sacrificis han de fer en lluitar pel seu recobriment i que, no obstant, cada dia són més. Ells i nosaltres tots som Catalunya i formem part del llevat que el treball i la intel·ligència de l'home han establert a la nostra terra, expressant-se en la nostra llengua invencible per més de mil anys.

Com deia Macià a Prats de Molló: "ENS HAN POGUT SOTMETRE ELS NOSTRES COSSOS PER LA FORÇA DE LES ARMES I ARREBASSAR-NOS AIXI LES NOSTRES LLIBERTATS, PERO NO HAN POGUT MATAR LA VEU DE LA NOSTRA ANIMA. ENS HAN POGUT FER BAIXAR EL CAP SOTA EL JOU I FINS I TOT TREBALLAR PER L'OPRESSOR. PERO MAI NO HEM OBLIDAT LA VEU INTERIOR DE LA NOSTRA REBEL·LIO NI DE FERLA SENTIR ALS ALTRES COM A PROTESTA I INVOCACIO DEL NOSTRE DRET."

EL DOCTOR JOAQUIM JUANOLA

El dia 10 d'agost morí, a Caracas (Veneçuela), el doctor Joaquim Juanola, fervent nacionalista català, que consagrà la seva vida a la defensa de la Pàtria. El doctor Juanola va néixer a La Bisbal, el dia 23 d'octubre del 1892. Des de molt jove actuà com un gran nacionalista. Juanola, traslladat a Barcelona, on estudià la carrera de Dret, formà de seguida al costat dels nacionalistes catalans. En el 1918 el seu nom ja aparegué signant un document, que era un manifest en pro de les llibertats catalanes. Milità, amb molta activitat, a Estat Català, i després per disconformitat amb l'estructura del partit se'n separà junt amb en Cardona, Amadeu Oller i en Jaume Compte. Continué, però, lluitant en les rengleres catalanistes.

Durant la nostra guerra fou un dels combatents destacats que anaren en la famosa expedició a Mallorca. Acabada la guerra, es refugià a França, on visqué fins al 1949. Durant aquella desena, es casà amb Maria Lluïsa Lamarque, de nacionalitat francesa. La seva muller comprengué els sentiments del doctor Juanola i l'esperonà a seguir en la lluita patriòtica.

Arribà a Veneçuela a finals del 1949, revalidà el títol d'advocat i exercí el seu càrrec. Es féu soci del Centre Català, i treballà constantment per la nostra causa.

Fou delegat de la Resistència Catalana, fundà amb altres catalans, el Moviment d'Alliberament Nacional de Catalunya. Creà també, a Veneçuela, GALEUZCA (Galícia, Euzkadi, Catalunya), portant a terme una gran tasca en favor de l'entesa entre les tres nacionalitats. Fou delegat del Consell Nacional Català. Redactà gran quantitat d'opuscles, entre ells, destaquen els titulats: *Significació de l'Onze de Setembre*, *Monòleg d'un militant a un català anònim*, *Nació i estat*, *La separació de Catalunya és possible?*

Darrerament assistí a la II Conferència Nacional Catalana a Mèxic, on intervingué activament, defensant els seus punts de vista nacionalistes. També a l'Assamblea de "Pau i Treva", a Perpinyà, i al concert que donà Pau Casals a la històrica vila de Sant Miquel de Cuixà, establint contactes amb els catalans de l'Interior.

* * *

Aquest dia 10 d'agost del 1967 quedarà gravat en la meva ment per a sempre. Tot just acabàvem de sofrir el gran terratrèmol de Caraques; amb les desgràcies col·lectives, per l'enderrocament de grans edificis, i encara amb la por dins el cos, ens arribà la nova de la gravetat en què es trobava el doctor Juanola, que ja feia uns dies que havia estat hospitalitzat. Calgué posar un telegrama a la seva muller que es trobava de viatge a França. Fou encertat aquest avís. Per obra i gràcia del mateix, Juanola morí rodejat de la seva estimada muller i d'un gran nombre d'amics.

El fèretre fou cobert de corones i de llaçades amb les quatre barres. Hi havia la del Centre Català de Caraques i la del Consell Nacional Català. Assistiren a l'enterrament més d'un centenar de persones. Entre elles, recordem a Carles Pi i Sunyer, Florenci Guix, Marc-Aureli Vila, Josep Puig, Rodolf Llorens, doctor Carrasco i Formiguera, doctor Godàs, Albert Compete, M. Gispert de Filella, Josep Puig, Moles Caubet, Amadeu Oller, doctor Bofill, Francesc Salvat, Manuel Mainou, Jordi Planes, Josep Fargues, Victor Artis, Jaume Isern, Garcia-Grau, Rafael Valenti, César Manzano, Francesc Oriol, i tants i tants d'altres bons nacionals.

Les despulles foren portades a espatlles i cobertes per una gran ensenya catalana. Finalitzà el dol, amb una emotiva oració fúnebre, pronunciada en el cementiri, pel doctor Marc-Aureli Vila.

Hem perdut un gran lluitador i, malauradament, un català més que ha de restar per a sempre, allunyat de la seva estimada pàtria.

Francesc ORIOL I BOADA

Veneçuela, agost del 1967.

M O N T S

Per Etienne

Quan l'abat, de Montserrat (aquest indret enlairat de l'espiritualitat catalana), declarà tranquil·lament que l'Estat espanyol, tal com l'ha construït una victòria de guerra civil, no professa un cristianisme d'ostentació i d'aparença més que per ofendre millor en la seva pràctica quotidiana els valors evangèlics de llibertat i de justícia, l'esdeveniment és d'importància capital. Car, fins i tot si el catolicisme espanyol no es troba totalment a l'hora de Montserrat, per primera vegada després de vint-i-cinc anys de dictadura i de prou tristos compromisos entre l'Església i el règim, una autoritat religiosa eminent no s'accontenta amb criticar tal o tal aspecte de la política del general Franco, sinó que enjudicia el sistema franquista en el seu propi fonament i el defineix en llenguatge perfectament clar com una tirania agreujada amb

una impostura. Una tirania perquè el poble espanyol està privat del dret de jutjar i escollir el seu govern, no coneix més informació que la dirigida ni altra premsa que la controlada. Una impostura, puix que aquest Estat decorativament cristià recusa, l'una després de l'altra, totes les exigències del cristianisme en matèria cívica i social. Montserrat, que ve del fons dels segles, puix que el seu monestir benedictí és quasi mil·lenari, podria prou bé anunciar, a curt o a llarg termini, una Espanya finalment reconciliada i lliure.

A Montserrat flameja l'ànima i vetlla el geni de la vella Catalunya, la que ha resistit sempre al centralisme autoritari de Castella, encara accentuat per la monarquia borbònica, i l'abat de Montserrat ha parlat també en nom d'un poble que ha estat la víctima molt singular de la dictadura fran-

L'Abat de Montserrat, a l'exili...

E R R A T

ne. BORNE

quista i que no accepta bonament la persecució, uns cops declarada, d'altres dissimulada, que sofreixen les seves tradicions i la seva llengua. Catalunya i el País Basc estan culturalment més avançats que la resta d'Espanya i hom hi sent més dolorosament que en altres indrets la humiliació que la supervivència d'un règim anacrònic infligeix a una població emprenedora, enginyosa, oberta a tots els corrents del món modern, i que no podrà ésser mantinguda indefinidament en presó. La futura democràcia espanyola passarà necessàriament per un federalisme català i basc, i el federalisme provincial, perquè relativitza el fals absolut de la sobirania nacional, és una bona via d'aproximació per a la integració europea d'un Estat que acceptarà més fàcilment d'ésser limitat al defora si ja ho és al dedins. La indomable oposició catalana, simbolitzada des d'ara pel nom de Montserrat, prepara, doncs, eficaçment el destí, alhora democràtic i europeu, de l'Espanya esdevenidora.

* * *

Els turiferaris del règim, obligats a recollir el repte de Montserrat, acusen el Reverend Pare Abat Escarré de fer el joc dels partidaris del desordre que volen revenjar-se de llur desfeta en la guerra civil pertorbant la bella pau franquista, i de calumniar una croada, aprovada en el seu temps per les més altes autoritats espirituals, i victoriosa, sota la bandera de Crist-Rei, d'un anticlericalisme sagnant.

La declaració de Montserrat refutava, amb tot, per endavant aquesta refutació massa esperada. "La primera subversió que hi ha a Espanya, deia el Pare Abat, és la del govern". Terme d'un exacte rigor jurídic, car el fet consumat per mitjà de la violència i que no ha estat ratificat per l'adhesió popular, no pot ésser creador de dret. A més, aquesta subversió obliga l'oposició, reprimida policíacament, a expressar-se clandestina-

ment i a respondre a la subversió amb la subversió. Un ordre polític que oprimeix la llibertat és un ordre fallaç. Que un règim sense legalitat en esguard del dret natural no intenti cobrir-se amb hom no sap quina legitimitat sagrada invocant el dret diví de la croada. Certament, els incendis d'esglésies, les violacions de sepultures, les mantes de capellans que deixava perpetrar un poder legal assaltat pel seu exèrcit, subministrava bons arguments a una mala causa. Però en oposar terror a terror, en col·laborar amb un feixisme i un nazisme fonamentalment anticristians, la croada donava l'espectacle d'una disfressa sacrilega dels valors religiosos. Aquí es troba el pecat d'un règim la falta original del qual no podrà ésser llevada més que per l'esclatada del sistema. I és prou bell que Montserrat que ha pagat a un odi dement el tribut de vint-i-sis dels seus monjos assassinats pels "roigs" durant la guerra civil, disputi a Franco el dret d'atribuir-se el títol de venjador gloriós dels seus morts, i s'abstingui, per fidelitat al més veritable cristianisme, de tota infreudació a un règim que no és més que una croada establerta.

Que el catolicisme de tipus franquista sigui cristianament intolerable és cosa més evident encara des que Joan XXIII i Pau VI han posat l'Església en estat de concili i des que la civilització cristiana, ideal que cal no deixar prescriure ni pervertir, es confon cada vegada més carament amb un humanisme democràtic. Avui un abat de Montserrat, però també un cardenal de Varsòvia davant una altra forma de totalitarisme, fan necessàriament el paper d'oposants, perquè són els testimonis d'una doctrina de llibertat en terres on la llibertat és proscrieta.

* * *

Essent les coses com són, per parlar com un gran pensador polític, i essent encara el règim franquista allò que mai no ha deixat d'ésser, hom comprèn que la idea d'un eix Paris-Madrid faci guspirejar de goig l'esguard tan naturalment ma-

licions del general Franco, com escriu en un estil inimitable al *Figaro* un dels seus recents interviuadors, puix que hi guanyarà un prestigi moral útil, encara que molt emmanllevat: però hom comprèn menys bé que el general De Gaulle vagi a cercar per aquest costat un consol als seus disgustos alemanys. Car si el gaullisme, almenys l'original, té un sentit, és ben bé el d'una resistència implacable a aquests totalitarismes nazi i feixista dels quals va ésser còmplice i deixeble el franquisme: és també el d'una certa concepció de l'Estat enemic de les faccions i que repugna a aquesta mena d'ocupació partidista de la qual l'Estat franquista és un exemple prou bonic; és, en fi, el d'un honor, civíic més que militar, gene-

rós, liberal, pèguysta si voleu pel qual el maquiavelisme franquista representa una literalíssima contradicció. I si hom em parla el llenguatge del realisme dient-me que es tracta de política i no pas de mística no aniré a enfurrunyar-me noblement tot rellegint "Els grans cementiris sota la lluna" en companyia d'aquest pur gaullista que va ésser Bernanos, sinó que respondré que el realisme demana també que hom no s'equivoqui en relació amb Espanya, que hom no faci perdre l'esperança a les forces vives, liberals, francòfiles que en són la joventut i l'esdevenidor, que hom recordi que el roc de Montserrat emet oracles oberts amb més seguretat sobre el futur que el fantasma sense posteritat d'un general de guerra civil,

SORTS I DISORTS . . .

— Ve de la pag. 10 —

Els que viuen a Catalunya sense ser catalans (i Déu sap si són colla) no aprenen mai el català, però desaprenen el castellà. Poquet a poquet, les faltes apreses dels catalans se les encomanen els uns als altres, i tots plegats acabem per no saber si el que parlem és castellà o català.

També se'ls encomana el nostre accent, tan fort, tan particular. Però no les vocals obertes i neutres, gairebé impracticables per un castellà o peninsular no català.

Aquestes vocals, ells no arriben a dominar-les mai. En canvi perden la nitidesa explosiva de les vocals castellanes, que són la tònica del ben parlar de la meseta.

Els catalans patim, entre altres, dos greus i persistents defectes: l'amor al guany per mitjà del treball o de la intriga, i la inevitable vanitat pròpia dels pobles mediterranis.

Qui sap si en aquests defectes, que menen fatalment a l'individualisme, no es trobaria, sinó tota, almenys una bona part de l'explicació de les nostres eternes derrotes polítiques, i, amb les polítiques, les culturals.

Castella, orgullosa i austera, pobra i visionària, sotmet una i altra volta a través de la història, Catalunya, rica i treballadora, intel·ligent i flexible.

Fins ara ningú no ha trobat una explicació prou clara i convincent a l'etern drama.

Però el català, mancat de les grans qualitats heroiques i dominants del castellà, en posseeix unes altres que el fan fort i preponderant en allò que afecta la prosperitat econòmica si no política, del país. Renega de la seva llengua si parlar-la representa una pèrdua de diners o d'honors.

Molts d'aquests catalans que s'han posat a parlar i a escriure únicament en castellà, havien viscut l'època de la Generalitat, quan el català era llengua oficial i ells es gloriejaven de parlar-la, llegir-la i escriure-la.

Llavors aquest conreu de la llengua materna no demanava cap renúncia, cap sacrifici, cap pèrdua de diners ni d'honors. Al contrari: ajudava a guanyar-los.

Avui tot ha canviat.

Aquests homes, excessivament pràctics, han deixat llur llengua materna de banda com una vella camisa inútil. Però tornaran a usar-la alegrement a la primera ocasió, quan el fet no constitueixi un perill per a llurs interessos ni per a llur vanitat.

De moment el català no els interessa. Usen a tort i a dret un castellà defectuós i maisonant que ells consideren indispensable a llurs negocis o, simplement, a llur vanitat de *gent distingida*. Aquest esperit comercial, aquest oportunisme o aquesta elasticitat mental són, potser, qualitats apreciables. Barrejades amb un poc d'idealisme i d'esperit de sacrifici, ho serien encara més.

Accepto que els negocis són els negocis, com diuen els anglesos, i que el diner que s'hi guanya facilita la vida agradable i còmoda. No podem exigir a cap català que posi l'ideal patri pel damunt de les exigències socials: però, aquelles famílies, tots els membres de les quals són catalans, fills, pares, avis per què parlen el castellà a casa entre ells?

Cap llei del Govern central no obliga els catalans a parlar castellà ni en societat ni en família. Oi més, a la Diputació, a l'Ajuntament, a la Delegació del Treball, a Hisenda, la majoria dels empleats catalans parlen en català a qui s'adreça a ells en la nostra llengua.

Malgrat aquestes facilitats, molts catalans, sobretot els que no passen de la trentena, i es consideren *distingits*, segueixen parlant el castellà en societat i en família.

El català, potser no l'han sabut mai bé. Però si l'han sabut alguna vegada, a força de no parlar-lo ni llegir-lo, quan volen reprendre'l el deformen, l'adulteren . . .

Barcelona, 1967.

(Continuarà)

VERMOUTH ANGELINUS

EN ELS SEUS DOS TIPUS, BLANC I FOSC

P O M P E U F A B R A

El proper 20 de febrer de l'any 1968 s'escaurà el centenari del naixement de Pompeu Fabra. És innecessari parlar dels mereixements del Mestre i de tot allò que va fer per la nostra llengua. Tampoc no és el nostre propòsit de fer-ho, però sí que voldríem parlar d'allò que caldria que fos la commemoració d'aquest centenari. Tot el que resta d'aquest any 1967 ha d'ésser de preparació i de promoció de tot el que cal tenir previst per, a partir del primer de Gener de 1968, que ha de quedar consagrat com l'any del Mestre Fabra, sigui eficaçment festejat. Caldren els esforços de tothom. Cal que tots aportem idees i la nostra col·laboració personal per tal de promoure tantes i tantes coses com la figura del Mestre ens ha d'inspirar. Cal també que no tot es deixi a l'espontània inspiració particular o dels grups desitjosos de retre-li homenatge. Stria molt important que una comissió de patriotes vulgui emprendre's la tasca de canalitzar, orientar i promoure tota mena d'activitats, quedés constituïda immediatament amb la participació de representants de totes les Torres Catalanes, en tota l'àrea geogràfica de les mateixes, i que col·laborés a fer dels actes del centenari una autèntica mobilització de voluntats.

Aquest centenari ha d'ésser una commemoració en què, sense mancar-hi les sessions acadèmiques, han de promocionar-se al màxim els actes de transcendència majoritària i popular, que (sense oblidar les manifestacions merament intel·lectuals) la commemoració sigui virtualment viva al carrer, des de les grans aglomeracions humanes als més petits pobles de la geografia de la nostra àrea lin-

güística. Caldria que cada dia i a tants llocs com sigui possible, hi hagi algun acte que recordi a Mestre Fabra. Les entitats de tota mena, culturals, artístiques, esportives, d'esbarjo, de teatre, cinema, orfeons, esbarts dançaires, d'escoltisme, excursionistes, en fi, tota mena d'associacions d'esperit autènticament català han de preparar-se, des d'ara, per tal d'organitzar actes de divulgació i de profit per a la nostra llengua, per a la nostra Pàtria comú. No podem oblidar que aquesta commemoració del centenari de la naixença de Mestre Pompeu Fabra, serà una gran oportunitat per a incrementar fins a les màximes possibilitats actuals, el nombre de gents que, parlant normalment la nostra llengua, no en fan encara ús en llurs expressions escrites. Ens cal, encara, arribar també a tots els vehicles de comunicació (premsa, ràdio, televisió) encara que cap d'ells no usin el català, però hem d'exercir damunt d'ells la pressió suficient perquè hi faci acte de presència, hi sigui llegit i escoltat amb la màxima difusió, i, des d'aquestes posicions inicials, adquirir la presència definitiva dels nostres drets en tota mena d'activitats del nostre món individual i col·lectiu. Les editorials han de contribuir eficaçment en aquesta commemoració, amb la publicació de llibres de divulgació i d'ensenyament en tots els graus, amb la publicació de llibres tècnics que encara no tenim, en emplenar els buits que encara hi puguin haver en la producció catalana impresa, de forma que tothom pugui posseir el seu llibre *en català*, segons les edats, les afeccions, les inquietuds i les necessitats professionals.

Dr. Enric Benet Canut, D. C.

QUIROPRACTICO

Consulta de 11 a 1 i 5 a 7

Av. Alvaro Obregon 284

Dilluns a divendres

México 7, D. F.

Tel. 28-88-04 — 28-83-59

Dr. Pelai Vilar C.

Dr. Pelai Vilar Puig

OTORRINOLARINGOLEGS

Paseo de la Reforma 400-503

Tels. 11-29-16

MEXIC, D. F.

40-42-73

L'escola, la Universitat, les Acadèmies Científiques, tot ha d'ésser remogut per tal que participin als actes del Centenari del Mestre, i que siguin aquests actes l'inici d'una normalització en llurs activitats docents. I cal no oblidar els nostros botiguers, els comerciants i els industrials, per a que retolin llurs establiments en català, i que llur propaganda i impressos siguin redactats en la nostra gloriosa llengua; cap llei actual espanyola no els he priva. Cal, en definitiva, parlar el català a tota la nostra vida col·lectiva, instaurant la seva presència, amb tota dignitat, sense caritatives concessions. Ja fa massa temps que cal

que tothom es defineixi, però en el terreny cultural no hi pot haver-hi alternativa: o s'admet la normalitat del català i es practica autènticament, o bé es nega aquest dret enfront nostre.

Resumint: cal que aquest any 1968 que arriba, sigui l'ANY DE MESTRE POMPEU FABRA, i que aquesta data representi la presència de la nostra llengua en totes les activitats de la nostra vida individual i col·lectiva. Aquesta serà la nostra millor contribució per a homenatjar i pagar al Mestre Pompeu Fabra tot el que va fer per la nostra llengua en benefici de totes les Terres Catalanes.

L'ESGLÉSIA CATALANA I LA VERGE DE NÚRIA

Sacerdots i militans de diversos moviments d'Acció Catòlica hem decidit de retirar del seu Santuari i servir, en lloc secret, la imatge de la Mare de Déu de Núria.

El motiu immediat és d'evitar una nova profanació de les coses sagrades, per l'estil de les que els catòlics catalans i els de tot Espanya venim patint d'ençà que l'Església es sotmeté a l'Estat. Volem evitar l'aprofitament de la Religió i del culte amb finalitats polítiques i més particularment, l'explotació anticalatana de la devoció popular a la Mare de Déu amb motiu de la coronació canònica d'una imatge molt venerada.

Però la raó més general que ens mou és de cridar l'atenció del món catòlic sobre les condicions a què es troba reduïda l'Església entre nosaltres, amb uns Bisbes imposats per l'Estat i, gairebé tots ells, instruments dòcils a les seves mans de la destrucció de Catalunya com a poble, de la nostra llengua, de la nostra cultura, de la nostra llibertat humana, de la nostra tradició cristiana.

Aquesta crida l'extén, molt especialment, al Vaticà (tancats com estan sense culpa dels catalans els camins normals del diàleg que el Concili propugnava). Sobre ell recau la responsabilitat de posar fi a la participació de l'Església al genocidi de Catalunya; del contrari, per què no se l'hauria de considerar còmplice de l'Estat Espanyol? Per què, aleshores, el Vaticà no seria responsable d'obligar als catòlics catalans a canviar els seus procediments que són els del diàleg i de la pau i no els de la duresa i de la força?

Per això la Mare de Déu de Núria restarà fidelment guardada pel seu poble fins i tant es vegin proves suficientment clares de la llibertat i de la independència de l'Església. Com ho serien:

—El lliure nomenament per l'Església de Bisbes autoctons a Catalunya sense que sigui possible a certes autoritats eclesiàstiques, unides a les civils, ofegar la veu de la comunitat cristiana local.

—El retorn de l'Abat Escarré entre el seu poble.

—La dimissió del Dr. González, Bisbe recusat pels fidels de Barcelona com a no català i com a imposat, contra l'espirit del Concili per la intervenció del poder civil.

Mentre això no succeeixi, estem convençuts que la Mare de Déu de Núria, que no solament és extraordinàriament bella sino també extraordinàriament intel·ligent, es trobarà molt millor "voltada de soletats" que no voltada dels representants del mateix Estat i del mateix Partit Únic que trepitgen la dignitat i la llibertat dels seus fills. I estem convençuts també que no constitueix cap remei per aquesta situació afegir a la rotllana que envoltaria la Mare de Déu, un Nunci que es deixa posar las insignies del cardenalat en un acte polític, un Bisbe que és recusat pel poble i uns prelats que assoleixen d'ésser-ho gràcies a les ajudes que obtenen de fora de l'Església.

L'Onze de Setembre

El diumenge dia 10 de setembre, a dos quarts d'una del migdia, el Consell Directiu de l'Orfeó, acompanyat per un bon nombre de socis, diposità una corona a la Columna de la Independència Mexicana.

El dijous, dia 14, a les 8 del vespre, es dipositaren ofrenes florals a l'estàtua del Conseller en Cap Rafael de Casanova. Ofrenaren corones i ramells de flors: l'Orfeó Català, Massa Coral, Joventut de l'Orfeó, l'Institut Català de Cultura, la Secció Femenina, Esquerra Republicana de Catalunya, Consell Nacional Català, Acció Catalana, Secció Esportiva, Estat Català, Família Salvat, Doctor Franco, Quimeta Sabater, Família Gouffau, Família Pino, Germanes Ramon, Família Parera i Família Casares.

A continuació, Joan Rovira, president de l'entitat, pronuncià un discurs enaltint la diada.

Seguidament, féu ús de la paraula el directiu de l'Orfeó, Jaume Camps Illa, que glossà la diada de l'Onze de Setembre. Després de senyalar les dades històriques indispensables, preferí abandonar el terreny històric per considerar-lo massa conegut, per a fer parlament patriòtic instant als catalans a què continuïn lluitant en aquesta nova

i dolorosa Renaixença. Per bé que Catalunya —diguè— ha estat ensorrada, moralment i patriòticament, socialment i econòmicament, la tenacitat del nostre poble ho farà superar tot i la nostra pàtria tornarà a ésser.

Al·ludi el problema de la immigració, assegurant que serà superat. Caldrà que dues o tres generacions actuïn amb fermesa i habilitat per a catalanitzar l'allau de forasteria. Un cop obtinguda l'assimilació, els catalans serem més i qui sap si l'aportació de sang diferent porti una major energia en la defensa dels nostres drets constantment trepitjats.

Acabà el seu discurs fent notar que les nostres commemoracions, són diades de tristesa. Caldria —afegí— que cerquéssim una diada patriòtica de triomf i la instauréssim en el nostre calendari nacional. En les pàgines de la Història de la Catalunya lliure, podem escollir una data de victòria. Escollim-la, doncs.

Jaume Camps fou molt aplaudit i felicitat.

La Massa Coral, dirigida pel mestre Montfort, finalitzà l'acte fent-nos sentir melodies de la nostra terra i emocionant-nos amb les notes vibrants del *Cant a la Senyera* i de l'Himne Nacional de Catalunya, *Els Segadors*.

ELS LLIBRES

Presència. Antoni Dot Arxer

Mèxic, 1966. 102 pàgines.

En el llibre *PRESENCIA* del nostre benivolgut consoci i antic dirigent del nostre Orfeó Català, Antoni Dot i Arxer, s'hi troben parlaments de l'autor amb motiu d'actes que ja són tradicionals en el casal dels catalans de Mèxic.

En aquest cas són les commemoracions de la República Catalana de l'any 1931 i de l'Onze de Setembre del 1714.

Però també s'hi troben els documents que expliquen la creació de la Comissió Nacional de Planejament i en especial una crida "Als Catalans de l'Interior" oferint, desinteressadament una experiència viscuda i col·laboració sense condicions per anar junts al retrobament de la nostra Pàtria.

Ens dolem sovint que conferències i parlaments interessantíssims queden oblidats per falta de reproducció impresa. En aquest cas és d'agrair doblement l'esforç editorial si tenim en compte que tots els actes referits en el llibre han tingut lloc en el nostre estatge social. Si temps a venir algú s'imposa la tasca d'escriure'n una història haurà de comptar amb aquest excel·lent llibre.

La tardança amb què apareixerà aquest comentari, tindrà l'avantatge de poder reproduir el "Parer de Llibres" del Pare Basili de Rubí, aparegut en el Número 33 de *CRITERION* (pàg. 143 - segon trimestre 1967) arribat fa poc a Mèxic:

Antoni Dot i Arxer, antic secretari del Parlament català, abans de donar a la publicitat aquest recull de discursos i documents que titula "Presència", vingué de Mèxic a Catalunya per a viure de prop els nostres problemes, els nostres desigs i les nostres inquietuds. Això fa que hagi pogut posar al dia els seus treballs i mostrar que no es dels qui, pel fet d'haver-se allunyat de la pàtria, tenen el rellotge parat a l'any 36. Dot i Arxer viu la realitat del temps present i, els seus discursos, com la selecció de documents que presenta, tenen tota la vivesa de l'hora actual, del moment present, al marge de tot desplaçament, de tota positura que, avui com avui, és considerada del tot superada.

Les paraules de concòrdia, de convivència

ciudadana, d'indiscriminació, abunden en totes les pàgines. Sincerament reconeix, en el document "Als catalans de l'interior" que "no s'ha creat encara l'ambient de cordialitat, d'enteresa indispensable per evitar que es malmeti tot esforç;" com també sincerament reconeix que, "cometèrem errors, com els comet tothom que actua, i tinguèrem també encerts".

"La voluntat de Catalunya de caminar junt amb els altres pobles d'Ibèria, s'ha fet palesa sempre que n'ha tingut l'avinentesa", visió ben actual i actualitzada dels problemes que ha plantejat en els nostres dies l'europeisme.

Tots i cada un dels documents demostren que Dot i Arxer no ha romàs allunyat del nostre món, de les nostres preocupacions, de les nostres circumstàncies. Viu encara amb nosaltres, pensa com nosaltres. Aquest recull dóna constància de la seva ben adaptada "presència".

Basili de Rubí

El nostre benivolgut consoci i ex-directiu de l'Orfeó, Joan Zafon i Bayo, ha publicat un interessant volum titulat "LA ESPAÑA DE MAÑANA". El volum es divideix en dues parts: una recordant que a la Península hi ha hagut grans ideòlegs socials com Lluís Vives, P. Margall, Gavinet, Joaquim Costa, etc., i l'altra recomenat com a solució als problemes socials, una organització estatal recolzada en els Municipis, Sindicats i Cooperatives. El llibertari Joan Zafont, utilitza un llenguatge de ponderació i fonamenta les seves afirmacions sobre les doctrines dels grans ideòlegs esmentats. Sembla com si Zafont cerqués nous camins a les reves idees per tal d'ampliar-ne els nuclis simpatitzants. I ho fa amb molta traça, puix que ho planteja des del punt de vista de la indiscutible justícia social, sense necessitat d'utilitzar la llança del Quixot (que al·ludeix en la seva obra) i servint-se del sentit comú de Sancho Panza.

En resum podem dir que Zafont, tracta de sumar i eludeix tot el que pugui dividir. És un pensament ben madurat fugint de les utopies.

F. S.

D'ACÍ i D'ALLÀ

Acaba d'aparèixer, a Mèxic, una gran revista, editada pels socialistes espanyols, que duu per nom NÚEVOS HORIZONTES. (Constantinopla, 6-5, Mèxic, 7.)

En el seu temari, hi figuren treballs sobre:

- estudios españoles
- socialismo y democracia
- estudios latinoamericanos
- economía y sociedad
- ciencias y técnica
- documentos, crónicas
- crítica, libros y revistas

Es la primera revista socialista, espanyola, que acull en les seves pàgines articles escrits en català. Tant és així, que en aquest seu primer número reproduïx l'article "Realitat sociològica" de Manuel de Pedrolo que nosaltres vam publicar en la nostra revista ORFEO CATALA, en el seu número 35, corresponent al mes d'abril proppassat.

A Montjuïc, tots els orfeons de Catalunya han retut homenatge al Mestre Lluís Millet, fundador de l'Orfeo Català de Barcelona. S'hi comptaven més de deu mil veus.

S'està procedint actualment a la restauració de la cèlebre Plaça del Mercadal d'Agramunt, molts edificis de la qual, mostraven encara els impactes causats durant la IV Guerra civil espanyola.

L'Ajuntament de Tarragona ha votat un pressupost de 56 milions pel millorament de diverses carreteres i camins veïnals de les comarques.

A Barcelona, el nou president de la Diputació senyor Muller-ell es fadir Müller-ha escollit com a secretari particular, un individu de mals antecedents que es diu Helio A. Villarubias, col·laborador de "QUE PASA?" i de "EL CRUZADO ESPAÑOL", partidari de la Inquisició i de la violència, home de missa i comunió diària per a despistar, delatador i denunciador des del 1939 fins ara, de molts funcionaris de la Diputació.

Quan tou nomenat, es trobava a Madrid i li digueren que agafés l'avió i que vingüés de seguida. Contestà que ell l'avió no l'agafava mai perquè no li inspirava confiança. La Diputació li envià un cotxe a Madrid per a recollir-lo.

El Jurat dels Premis CARLES CARDÓ d'assaig i CONSOL COLELL de poesia, reunint el mes de Juny a WINTERTHUR (Suïssa) decidí otorgar el premi CARLES CARDÓ d'assaig (dotat amb 25.000 ptes.) al Dr. Josep Mirret i Monsó, Catedràtic de Psicologia a Caracas, pel seu llibre: "L'AUTORITAT PATERNA I L'ENTESA AMB ELS JOVES". Restà finalista Manuel Cruells, amb l'obra "ANALISI DEL SINDICALISME A CATALUNYA (1931-1936)".

El premi CONSOL COLELL de poesia fou declarat desert.

El diari EL DIA, de Mèxic, ha publicat, en la seva interessant Secció "TESTIMONIOS Y DOCUMENTOS",

alguns capítols del llibre ELS POLITICS, de Lluís Duran i Ventosa, que veié la llum, a Barcelona, l'any 1928.

Lluís Duran i Ventosa, escriptor i polític, fou un dels principals del diari "LA VEU DE CATALUNYA" i fundador de la LLIGA REGIONALISTA.

Barcelona prepara la celebració de la 1ª Setmana Tècnica Internacional de Sastreteria, durant la qual es presentaran els sistemes de tall de més interès a Europa.

A Hospitalet de Llobregat existeixen nou temples catòlics i tres de protestants.

Vilafranca, capital del Penedès, compta amb un nou proveïment d'aigua potable d'uns quatre milions de litres diaris.

Per tal d'evitar la desaparició dels ferrocarrils de Girona a Olot i a Sant Feliu de Guixols, s'ha format una entitat explotadora que modernitzarà el material mòbil i les estacions, d'acord amb estudis fets per la societat francesa especialitzada: SOFRERAIL.

Als examens pel títol de professor de Català al servei de la Diputació de Barcelona, s'han presentat 385 candidats.

S'està instal·lant, a Barcelona, l'emissora "Ràdio POPULAR" que emetrà en llengua catalana. Tindrà els estudis a l'Avinguda Mistral. Altres emissores barcelonines tenen el projecte d'incloure programes catalans, en català, en llurs emissions. Fins ara, sols "Ràdio Popular de Figueres" feia emissions en llengua catalana.

Manresa ha commemorat, a la basílica de Santa Maria de la Seu, l'aniversari de la històrica Batalla del Bruc. Han desfilat portadors de les glorioses banderes d'aquella victòria catalana.

En un acte organitzat pels "Amics de l'UNESCO", s'ha celebrat a Barcelona un homenatge pòstum al pedagog Artur Martorell. Han intervingut el Pare Octavi Fullat, Marta Mata i Garriga i el publicista Joaquim Ventalló.

A la Capella Francesa de Barcelona s'ha posat en escena la investigació en dos actes de Manuel de Pedrolo "Homes i no", obra que ha consagrat l'autor com el més important autor contemporani.

En substitució dels carrilets d'Olot a Girona i a Sant Feliu de Guixols, hi ha el projecte de construir l'autopista de les Gabarres, ruta turística amb diversos miradors i hostals típics.

L'Escola Catalana de Tapisseria de Sant Cugat del Vallès, contribueix amb un tapis del mestre Grau Garriga a la Biennal de Lausana.

Girona és la zona més cara de tota la península en matèria d'abasteïments, segons ha manifestat el propi governador civil.

El 9 de Juliol es celebrarà a Avinyó (Provença), el centenari del lliurament de la Copa Santa dels Catalans, als Felibres provençals i catalans.

En 5 anys, els beneficis de la Catalana de Gas i Electricitat augmentaren el 180%; l'autofinanciació, el 280% i el consum de gas, el 200%. La societat ha rebaixat els

preus mitjans de venda del 12%. Es distribueix un dividend, entre els accionistes, del 10% en metàl·lic.

Martorell ha inaugurat la restauració del Pont del Diabla i ha reobert les portes del Museu "L'Enrejolada-Santacana".

Un incendi ha provocat la destrucció, a Port Bou, de 15.000 joves pins.

Ha estat inaugurada, a Folgueroles, la "Casa del Poeta Verdguer".

A Vilanova s'està procedint al dragatge del port a fins esportius. Constituirà un dels ports de plaença més importants de la Mediterrània.

Les runes d'un antic monestir del segle XIII situat a Guimerà, han estat venudes per 150.000 pessetes. La població s'oposa a l'eventual trasllat de fragments del mateix.

Al Casal de Catalunya, de París, es va celebrar un acte a la memòria de Rafael Tasis, amb un estudi biogràfic de l'escriptor Josep M. Pobleu.

Hem rebut, d'un dels nostres corresponals de Barcelona, aquesta "Esquela Mortuoria", que segons sembla circula amb gran Profusió arreu d'Espanya:

ESQUELA MORTUORIA

Rogad a Dios en caridad por el alma del Excmo. Sr. Dn. Aumento de Sueldo, de edad avanzada, desaparecido, víctima de un trágico accidente.

Su afligida esposa, Doña Pega, hija de doña Vergüenza (ausente), primos, los productores y obreros de la razón social "De ilusión también se vive", piden un piadoso recuerdo, ayunos forzosos y abstinencias obligadas.

Rogando a la conducción del cadáver desde la casa mortuoria. (Ministerio del Trabajo) (que de trabajo no tiene nada) al cementerio de la Esperanza (Delegación de sindicatos).

ORACIÓN

Padre nuestro, Francisco, que estás en el Pardo cazando y pescando, santificado sea el pan blanco (que se ve, pero no se come), venga a nosotros el aceite que nos están robando. (los enchufados del estado), hágase tu voluntad y no la de Ullastres que es el rey de los pillastres.

Acoge en tu reino a Don Aumento de Sueldo. Perdona nuestras deudas que van en aumento, no nos dejes caer

OUS

OUS

OUS

OUS

(rossos)

GRANJA BARCELONA, S. A.

Tel. 49-45-02

en la tentación de buscar nuevos enchufes, para ir tirando, librame de tantos intermediarios que nos están mangando. Amén.

"BIENAVENTURADOS LOS QUE VIVEN DEL SUELDO BASE, PORQUE ELLOS VERAN PRONTO A DIOS".

Espanya és un règim autoritari de tipus estrany —dim el Times—, on protestes i demostracions s'han produït freqüentment —des de fa poc— però que rarament produeixen resultats immediats. Per altra banda seria una equivocació el desestimar l'efecte que han tingut les protestes d'estudiants, obrers, capellans i altres grups que tenien quèixer i la voluntat d'expressar-les —car aquestes protestes i demostracions han tingut efecte en fer canviar l'actitud del règim en els darrers pocs anys. A mesura que el règim i el seu dirigent es van fent vells, es va debilitant també l'ur control sobre el país. L'any passat i en part degué també com a resultat de les pressions populars, el règim ha intentat d'incloure-hi una secció més àmplia del país en el procés de prendre decisions nacionals. Hi ha hagut un referèndum nacional, i caps de família ara han estat permesos de votar una proporció petita dels diputats del Parlament —malgrat que aquest amb tot i això, continua sense poder, i cap d'aquests nous arranjaments significa cap progrés envers democràcia— tal com aquesta s'estén i és practicada en la major part de l'Europa de l'oest. Amb tot, el clima general de crítica i debat és molt diferent del que els espanyols coneixien fa vint anys i, possiblement, fa deu anys.

Les mesures de la anomenada "liberalització" no han fet pas gran cosa per desfer les contradiccions inherents amb l'Espanya del general Franco. El creixement econòmic espanyol des de la guerra, ha estat lent. Molt del millorament experimentat per Espanya durant els darrers deu anys ha estat degut a la immensa entrada de turistes. Malgrat haver-hi signes de progrés econòmic, resta encara molta pobresa en moltes àrees. Directors i homes de negoci a Espanya que, generalment, recolzen el règim, són un estament privilegiat si hom els compara amb treballadors i pagesos. Amb tot, aquests privilegis són ben petits si hom els compara amb els privilegis gaudits normalment per la mateixa categoria de ciutadans dintre les societats lliures d'Alemanya, França o Amèrica. Amb tot, hi han esperances de millorar encara car, i això és el més important, Espanya està bastant oberta de cara al món —i els homes de negoci que desitgen que Espanya entri al Mercat Comú Europeu saben prou bé que únicament les democràcies hi són admeses.

Tingué lloc a la Casa de Catalunya, a València, un

MANSION DEL MAR

Departaments amoblats

Especial per a famílies

La millor vista d'Acapulco

Avinguda La Aguada 7 Acapulco, Gro.

Tel. 2-16-96 Informes a Mèxic: Tel. 45-33-35

recital de cançons a càrrec de Francesc Pi de la Serra, Pau Riba, Marià Alberó, Ma. del Mar Bonet i Rafael Subirachs. No fa pas gaire que *Tele-Estel* es planya de que la cançó catalana no travessés l'Ebre cap el País Valencià. Doncs bé, ja s'ha arranjat el primer recital al País Valencià.

* * *

A València, al túnel que hi ha entre la Gran-Via de les Germanies i la Gran-Via de Ramon i Cajal, hi ha gran rètola, on hom es queda una mica bocabadat llegint els insults que es prodiguen entre falangistes i carlistes. Hom hi llegeix: "Viva el Rey Javier I" i al voltant del rètol hi ha dibuixat un bou amb unes banyes com una casa. No fa pas gaire hi havia un altre rètol que ara han esborrat i que deia: LA FALANGE HA SIDO TRAICIONADA—POR QUIEN? (POR TU, PADRE CABRON). Tampoc no fa massa hi aparegué al diari *Levante* el següent: "... Aquest mati en passar pel carrer, la gent s'ha quedat aturada en veure penjat del balcó un gran rètol que deia: GIBRALTAR ES INGLES. Ho havia penjat un estudiant i se l'enduqueren perquè, segons diu el diari, estava tocat del bolet.

* * *

No fa gaire, l'Agència EFE va distribuir un comentari que fou recollit per Ràdio Nacional d'Espanya i la premsa diària. "A Gibraltar —s'hi deia— "Todi als espanyols arriba a l'extrem de negar l'ensenyament del castellà a les escoles".

A Catalunya, nosaltres diem: "L'odi als catalans arriba a l'extrem de negar l'ensenyament del català a les escoles".

No hem pas oblidat els grotescs cartells que no fa molts anys hi havia en els centres oficials: "HABLAD LA LENGUA DEL IMPERIO".

SPAIN TODAY, revista quinzenal publicada, a Londres, per l'ambaixada franquista, destinada a la rentada de cervell i per demostrar als britànics que la llegeixin que Espanya és un gran país, avançat, democrata, etc. La revista, és clar, és gratuïta (del contrari ningú no la compraria). Ací va uns extractes de les noves que dona:

"La població d'Espanya és ara de 32 milions. Fa cent anys, era de la meitat d'aquesta xifra. Pel 1942 els estrangers que vivien a Espanya pujaven a 50.757. Pel 1966 la xifra era de 105.514. (No diuen, és clar, quants nazis i feixistes italians van anar cap Espanya a l'acabar-se la Guerra Europea, ni de les diferents partides de dictadures (en colles) sudamericanes que s'han assentat a Espanya). L'any 1966, el turisme estranger arribava als 17 milions. Al mateix any hi havien 12.201.800 treballadors registrats. El nombre dels sense feina va baixar molt comparat amb el de 1965 (?) i ara és "menys del 1% de la xifra de treballadors... registrats".

Fa un reportatge de l'anada del general Franco a Tarragona, i del discurs que els féu als "tarragonins" parlant de les lleis bàsiques i demanant la unitat, fervor i sacrifici de tots els "espanyols". Va acabar el discurs preguntant: "Catalanes —estais contentos?". I la "multitud" va contestar: "ZI, ZENYORI!", amb un magnífic accent andalús. (Es clar, aquest final del discurs no el reporta TODAY).

* * *

Una estàtua de Simón Bolívar, l'heroi veneçolà, que fou un dels caps de la lluita anti-borbònica "espanyola", serà ara posada en la Plaza de la Hispanidad de Madrid. (Qui sap? Potser encara tornarem a veure l'Estàtua de Rafael de Casanovas aviat? —val a dir que els "espanyols d'ofici" es tornen bons minyons— o així volen fer-ho creure.)

* * *

Salsitxeria

L A C A T A L A N A

Prop. Mercè Reguant

Embotits com els de casa nostra
Botifarra blanca, negra, catalana, bisbe,
llom, sobressada, pernil, etc.

Turín, 35

(Col. Juárez)

Tel.: 35-73-18

Mèxic, D. F.

PASTISSERIA SUISSA

(Jaume Bassegoda)

Plaça del Parc Espanya, 7.

11-05-95

Mèxic, D. F.

ESPECIALITATS CATALANES — PASTISSOS — ENTRETENIMENTS — PASTES DE TE — TRUFES GELADES — PASTISSOS GELATS — MINIATURES SALADES I DOLCES — SERVEI A DOMICILI

Dr. Eduard Neira

OCULISTA

CAMPECHE 46

COL. ROMA SUR

TELEFON 11-10-62

MEXIC, D. F.

Dr. Demòfil Franco

Odonatleg

Posa a la disposició de la seva clientela la moderna instal·lació de la turbina d'aire que elimina el molest i dolorós torn dental.
Servei de Raigs X.

Uruguay 44 - 112

Tel. 21-20-57

Mèxic, D. F.

ORFEO CATALA 23

Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General
CEDOC

Un Jove Valencià de 19 anys escriu:

"Avui allò de que em plany més és veure que fins ara no s'ensenyava el català a les escoles com caldria. Per ara només s'ha aconseguit, que a Barcelona s'ensenyés el català únicament a les escoles que depenen del Patronat Municipal, però pregunte jo: és que el idioma nostre únicament es parla a Barcelona?, és que a la resta dels Països Catalans no som catalans? o, parlant més clar —té por, o tenen por eixos greynuts que es mengen els uns als altres a dintre mateix del palau del "Pardo" que tots els catalans parléssim perfectament el català? Crec que veritablement els caps del Moviment han de tenir por de que tots els catalans anem coneixent millor la nostra parla. Perquè a tot poble a qui li és llevat per la força el seu parlar, en tornar la normalitat, se n'adona de que el poble invasor li estava llevant allò que era cor i ànima de la seva supervivència com a poble. En el cas del poble català, fa força temps que el govern de Madrid ha tractat per tots els mitjans d'esborrar la nostra llengua. Els catalans avui més que mai necessitem ésser lliures. Tots els catalans plegats hem de lluitar, necessitem ésser lliures. Tots els catalans plegats hem de lluitar per la supervivència de la nostra llengua. Els castellans saben que el dia que mori el nostre parlar haurà mort el poble català, però sortosament això també ho sabem els catalans, igual que no saben els besos..."

* * *

En els darrers 4 anys s'ha ensenyat a llegir i escriure a Espanya a 640.199 persones adultes. Avui en dia encara hi han unes 678.789 persones al país, entre les edats de 15 a 60 que encara són il·literate. Hom calcula que hi ha ara 47.000 mestres, amb 110.591 escoles elementàries de les quals 82.534 són estatals. (Després de remenar totes aquestes xifres ens diuen que això no és res car representa únicament el 2.1% de la població i que fa 3 anys el promig d'il·literats era del 7.6%.)

* * *

Les esglésies protestants s'han reunit en conferència, als efectes de discutir la nova llei sobre la llibertat religiosa. Hi ha 306 esglésies protestants a Espanya (segons l'agència Logos). D'aquestes, 221 són "autoritzades", i les altres 85 són "tolerades". Hi ha uns 300.000 Protestants a Espanya, el que vol dir una congregació promitja de 100 fidels per església.

* * *

Un reportatge de la Cort Suprema diu que el percentatge de crims aquest any és més baix que el de l'any passat, i malgrat que de fet la xifra és de 0.3%, és menor que l'augment natural de la població. Els crims de violència (diu el report) van disminuint, encara que altres crims tals com robatoris i frauds han augmentat quelcom, i ofenses de tràfic han augmentat en gran manera.

* * *

Segons el TIMES (que ho reproveix del New York Times News Service), varis milers de treballadors i estudiants es varen reunir, en acte de protesta, pels voltants de l'estació d'Atocha a Madrid. La policia d'assalt va escometre la demostració abans de saber on i de què anava. La policia muntada i les esquadres d'assalt amb els capells d'acer van fer varies càrregues de "porra" en contra dels protestants, els quals contra els assalts de la policia feixista anaven cridant: *Libertat! Libertat!*

La demostració era un acte de protesta en contra de la insistència governamental en mantindre controls sobre els sindicats de treballadors; en contra de la creixent inflació de preus i acomiadaments d'obres en varies indústries.

(La famosa i híbrida Guàrdia Civil, usant rifles i metralleres, pel vespre ja havia començat la seva rutina ordinària, disparant alguns trets en l'aire als efectes de trencar una marxa de protesta que uns 1.500 obrers de la Pegaso (indústria que pertany al govern) volien portar a cap en la barriada) protestant contra el govern franquista, els seus baixos i l'augment del cost de la vida.

A la Universitat de Madrid, policia a peu i a cavall, acompanyada de gossos policies i de tancs que llencen aigua tenyida de blau, varen atacar centenars d'estudiants que simpatitzaven amb la protesta dels treballadors. Els estudiants resistiren l'aparell militarista policíac llençant pedres a la policia i coets als cavalls. Els gossos no foren usats, i per tant no foren molestats.

(Segons la policia s'havien descobert quatre "petardos explosius" en l'oficina del rector de la Universitat de Madrid —on darrerament hi han hagut varis confrontaments entre estudiants i policia franquista. Aquests petardos no havien explotat.

Pel dia 27, la policia havia detingut un total de 376 persones —segons informació sèria. Pel dia 30 encara hi havien unes 152 persones detingudes— els altres els havien deixat anar.

Mentre, el cèlebre Tribunal d'ordre Públic de Madrid ha anat fent la seva tasca diària. Les seves sentències es basen sempre, pel que sembla en (1) propoganda il·legal, i (2) associació il·licita:

Les darreres sentències han estat: José Adrian Pena Madrino, i els germans Valentin i José Ignacio Goróstola Basabe que, segons la Guàrdia Civil, havien estat sorpresos el dia 26 de febrer, a les 2 del matí al poblet biscaí de Sondica pintant a les parets lletereros de caire separatista, tals com "GORA EUZKADI AZKATUTA" i "ABERRI EGUINA". La Guàrdia Civil assegura també que els dos germans pertanyen a l'organització clandestina separatista basca "EUZKO GAZTEDE". De resultes: per (1) i (2), 6 mesos i un dia de presó i 10.000 pessetes de multa, més dos mesos de detenció i una altra multa igual. A José Adrian que encara no havia fet els 18 anys aleshores, 3 mesos de detenció i 5.000 pessetes.

Llenceria
fina

MARIBEL

Paseje Iturbide 18, Tel. 18-27-95, México, D. F.

Galería y Objetos
de Arte.

Mezzanine.

Kay Gabriel

Londres 104-6

Tel. 11-71-59

MEXICO 6, D. F.

EL GENERAL DE GAULLE

Els catalans hauran seguit amb interès la visita del co-Príncep Carles de Gaulle a les Valls d'Andorra. No hauran tampoc deixat d'observar el malhumor dels espanyols d'ofici davant d'aquesta visita.

Segons rumors a Madrid s'havien fet la il·lusió de que aquesta visita hauria pogut donar ocasió a trobar-se plegats el General de Gaulle i el General Franco. No cal dir que mentre el general de Madrid ha rebut visites de reis alarbs i del General Eisenhower, President dels Estats Units d'Amèrica, cap dels sobirans o caps d'estats europeus i quasi tots els polítics, no s'han pas dignat donar-li la mà. Les seves úniques visites foren les fetes a Mussolini i a Hitler. Naturalment, el President de la República Francesa no volia pas ésser una excepció, ni tansols presentant-se com a Co-Príncep d'Andorra. D'ací que els espanyols d'ofici hagin fet el bot. L'altre co-Príncep, el Bisbe de la Seu d'Urgell, que havia estat a l'exèrcit franquista durant la IV Guerra Civil Espanyola, havia de mantenir-se obediènt a les ordres del seu cap el Generalísimo Franco. Es per això que, a darrera hora, es va recordar que tenia uns feligresos a Tremp als quals havia d'anar a visitar. I què direm del Jutge de les Valls, el conegut Sr. Porcioles? És tal la seva subservència als amos de Madrid que no podia pas anar a contracorrent.

Com a catalans, la cosa més notable i que ha estat ben remarcada és la insistència amb què el co-Príncep de Gaulle cridà "Visca les Valls d'Andorra!", en català. És cert que el català és la llengua oficial d'Andorra, però no es pot negar que en el seu crit hi ha gest de deferència a la llengua catalana. Els catalans no hem deixat d'observar-ho. En canvi, en quina posició hauria restat el general Franco si arriba a anar a Andorra. Hauria cridat ell també en català? Hi ha coses que un general francès sap i pot fer que un general espanyol és incapaç de saber i de fer.

El general Franco és el que durant trenta anys ha seguit la política de genocidi contra la Nació Catalana. El general de Gaulle és el que ja havia cridat "Visca el Quebec lliure!". El visca d'Andorra és la continuació del de Quebec. Tots estan en la mateixa línia i en mateix esperit.

Agraïm el gest de deferència a la nostra llengua perseguida. I esperem sentir un dia un "Visca les Terres Catalanes Lliures".

COMITES DE DEFENSA DE CULTURES AMENAÇADES

El II Congrés de l'Associació Internacional per a la Defensa de les Llengües i Cultures Ame-

naçades acordà que a cada Estat fos creat un Comitè per a la defensa de les comunitats minoritàries que hi haguessin.

En conseqüència, acaba de constituir-se el Comitè Federal per a les Comunitats Etnico-Lingüístiques i per a les Cultures Regionals de la República Italiana. El seu President és el Dr. Gustavo Buratti de Biella-Chiavazza, i el tresorer és el Dr. Osvaldo Coisson de Torre Pellice. Recordem que el Dr. Buratti és un entusiasta amic de Catalunya i molt coneixedor de la situació actual de la cultura catalana sota la persecució franquista. La primera reunió de la Federació de comunitats minoritàries de la República Italiana serà celebrada el dia 8 de desembre vinent en un lloc a precisar, a Luserna o a la Vall del Fersina.

Per a la Federació de les comunitats lingüístiques de la República Francesa ha estat proposat com a President el Sr. F. Serant, autor del llibre *La France des Minorités*. No obstant, a França existeix ja el Consell del Moviment de les Cultures Regionals, que relliga bretons, bascs, occitans i catalans, el President del qual és el Sr. André Chamson, Director General dels Arxius de França i membre de l'Acadèmia Francesa. No sembla, doncs, que sigui necessari crear un organisme nou per a fer la mateixa feina.

La Societat Catalana d'Estudis Internacionals, filial del CNC i adherida a l'Associació Internacional per a la Defensa de les Llengües i Cultures Amenacades, ha iniciat les gestions per a constituir la Federació de les Comunitats Lingüístiques de l'Estat Espanyol.

Recordem que l'actuació de l'A.I.D.L.C.A. es limita al camp cultural.

* * *

LES MINORIES LINGUISTIQUES D'ITALIA:—El II Congrés de l'A.I.D.L.C.A., reunit a Issime, municipi de llengua alemanya de la Vall d'Aosta, aprovà la següent resolució:

DEMANA l'aplicació total i sense discriminació de l'art. 6 de la Constitució de la República a totes les minories lingüístiques:

francesa i franco-provençal — Vall d'Aosta i província de Torí,

occitana o provençal — Província de Torí i Cuneo,

alemanya — Vall d'Aosta, províncies de Vercelli, Novara, Bolzano, Trento, Verona, Vicenza, Belluno, Udine,

ladina dolomítica i friulana — províncies de Bolzano, Trento, Belluno, Udine i Gorizia,

eslovena — Províncies de Udine, Gorizia i Trieste,

catalana — Província de Sàsser (Sardenya).

¿QUE PASA CON RAIMON?

Tal como están las cosas en Valencia, para hablar de Raimon al gran público que no lee más que la prensa local, hay que partir poco menos que de cero. Hay que decir que Raimon se llama Ramón Pelejero Sanchis, que nació en Játiva, que estudió en la Universidad de Valencia, donde se licenció en la Facultad de Filosofía y Letras; que aquí cantó en público por primera vez, aquí y en Castellón y en tantos otros lugares del país; que extendió sus actuaciones por todos los países del área del catalán; que pasó a Francia y triunfó en el Olympia de París, donde se consagran los famosos; que el disco de su actuación en el Olympia le ha valido el "grand prix" del disco; que cantó en Bovino, es decir, una de las salas de fiestas más famosas de la "rive gauche" parisiense, a cuyo escenario sólo tienen acceso los famosos del mundo; que ha actuado en Estados Unidos, y que sus actuaciones en Barcelona son memorables, como, por ejemplo, la que tuvo lugar al aire libre, ante siete mil jóvenes espectadores, en el campo de deportes del Instituto Químico de Sarrià. Raimon se casó con una muchacha italiana inteligente y guapa, Anaisa, y ésa fue la única ocasión en que un solo periódico local, confundiendo la grafía de su nombre artístico, publicó la foto de nuestro paisano con su mujer. Esa y cuando ganó el *grand prix*. La noticia apareció entonces, pero era necesaria una gran atención para encontrarla, tan insignificante resultó el tratamiento periodístico.

¿Por qué no canta Raimón en Valencia? Por qué no habla de él la prensa valenciana? Puede cantar en Barcelona y en Madrid, pueden aparecer noticias de sus éxitos en todos los periódicos de España —incluidos reportajes en prensa tan remota geográficamente como la gallega—, puede asomar la guitarra, incluso aunque fugazmente, en la televisión. Pero aquí, en su tierra, el *xiquet de Xàtiva*, como se le suele designar, sería poco menos que desconocido si no fuera porque se leen periódicos y revistas de fuera, incluso del extranjero, donde se dedican más espacios que se le han dedicado nunca a ningún otro cantante de su género, si es que hay alguno de su género. Porque se trata, hay que decirlo, de un género peculiar. Canta en catalán, de Valencià —en valenciano para los suscepti-

sarda — Provincias de Sàsser, Nuoro i Cáller (Sardenya).

grega — Provincias de Reggio, Calabria i Lecce.

albanesa — Provincias de Palermo, Reggio, Calabria, Catanzaro, Cosenza, Matera, Lecce, Tarranto, Foggia, Avellino, Campobasso i Pescara.

bles—, en el *bus ball catalanesc del riuón*, como diría Muntaner, canciones de las cuales, en general, él es el mismo autor de la letra y de la música. Está incluido, por las letras de sus canciones, en no pocas antologías poéticas. Y las traducciones al castellano o al francés han sido hechas por poetas castellanos y franceses de primera fila.

¿Qué pasa, pues, con Raimon? ¿Por qué en Valencia no hablan de él los periódicos, que dedican grandes espacios a cantantes no valencianos de muchísima menor talla que él? Ni siquiera sus discos son comentados en las secciones especiales de los periódicos locales. ¿Qué ley del silencio le rodea, quién la ha dictado? ¿Por qué?

Cuando, como en este caso, se proporciona una ocasión, modesta y valiosa, de referirse a este valenciano nacido en el *carrer Blanc*, de Xàtiva, adonde siempre acaba regresando junto a su madre, protagonista de una de las mejores canciones de su repertorio, no se puede perder el espacio en los elogios que merece. Hay que formular el inventario de preguntas que denuncie una extraña situación.

Probablemente, no habrá respuesta. La ley del silencio seguirá cerrándose sobre un nombre que, a pesar de eso, no sacudirá el polvo valenciano de sus zapatos. El seguirá regresando aquí, a Xàtiva, al *carrer Blanc*, junto a su madre, junto a Valencia, porque es de Valencia, de donde recibe el impulso que le hace ser poeta de sus canciones, músico de sus canciones, intérprete de sus canciones.

Raimon es Valencia, toda Valencia, aunque no se trate —y quizá esté ahí la cuestión— de la Valencia sucursal y vergonzante, que pide perdón por ser lo que es y no poder, aunque quiera a veces, ser otra cosa. Raimon es la Valencia irreductible, honda, con raíces, de la cual habrá de brotar —quizá por él y por otros que como él están rodeados del silencio— la Valencia de siempre, que acabará siendo lo único que puede ser: ella misma.

Vicente VENTURA

(De la revista *FESTIVIDAD*, de Valencia).

NECROLOGICA

El dia 6 d'agost va morir el professor Estanislau Ruiz Ponseti, ex-director de l'Escola del Treball de Barcelona, després de sofrir per llarg temps una sofrença cardíaca.

Fou un dels fundadors de la Unió Socialista de Catalunya, i havia estat diputat al Parlament Català.

Ací a Mèxic, durant vint-i-cinc anys ocupà la Gerència General de l'editorial UTEHA, la més important del continent hispano-americà.

Descansi en pau, i la seva esposa i fills i familiars, rebin el nostre més sentit condol.

Trajes Deitx, S.A.

Insurgentes y Hamburgo Tel. 25-60-64

Insurgentes y Artes Tel. 35-35-49

Madero, 20 Tel. 10-21-71

Plaza de la República, 43 Tel. 46-24-78

(Frente al Monumento de la Revolución)

LABORATORIOS
QUERALT MIR, S. A.

Productes científics

Melchor Ocampo 25

Coyoacán, D. F.

Tels.: 24-69-89 i 24-69-35

MEXIC 21, D. F.

Dr. Emili Folch Socias

Cardiòleg

CONSULTES A LA TARDA, PREVIA CITA.

Passeig de la Reforma 400-402

Tel. 11-56-92

Mèxic, D. F.

OPTICA LOPEZ

Teléf. 10-00-63

López, 157-D

Mèxic, D. F.

Atenció especial a les receptes dels oculistes

Ulleres i cristalls de totes classes

Puntualitat, exactitud, economia

PRINCIPAT D'ANDORRA

LES ESCALDES

HOTEL EUROPA

Restaurant

La millor cuina - —El millor servei
El millor tracte

Direcció: J. Padreny i A. González

Ave. Carlemany 57 - Tel. 34

Obert tot l'any - Calefacció central

EL PABELLON

Ave. Insurgentes Sur, 2343, D. F.

Tels.: 48-16-66 67- i 68

Obert tots els dies, de les 8 a les 22 hores, àdhuc diumenges i dies de festa.

Acollidora terrassa.

* * *

Restaurant

Paella Valenciana

Ambigús (Sopars freds)

Gelats i refrescs

Salsitxeria

Regals

* * *

Servei a domicili

Especialitat en
Festes de Primera Comunió
i de Quinze Anys.

OMEGA - TISSOT - NIVADA

Despertadors

SWIZA, ANGELUS i JAZZ

JOIERIA FINA - ALTA QUALITAT

Joyeria
ALTABA

us ofereix el seu nou establiment

a Génova 65-c

col. Juárez

tel. 14-54-84

méxico ó, d. f.

Agencia Oficial

OMEGA

